

DE VICE MINISTER-PRESIDENT - VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS
DE VLAAMSE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN
DE VLAAMSE MINISTER VAN WERK, ECONOMIE, INNOVATIE EN SPORT

TER NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Conceptnota

'SAMEN tegen SCHOOLUITVAL'

Conceptnota

‘Samen tegen schooluitval ’

Inhoud

1	Situering	4
1.1.	Vroegtijdig schoolverlaten.....	6
1.1.1	Definitie	6
1.1.2	Situering	6
1.1.3	Cijfers.....	8
1.2	Spijbelen	10
1.2.1	Definitie	10
1.2.2	Situering	10
1.2.3	Cijfers.....	11
1.3	Jongeren@risk	13
1.3.1	Definitie	13
1.3.2	Situering	13
1.3.3	Cijfers.....	14
1.4.	NEET-jongeren.....	16
1.4.1.	Definitie	16
1.4.2.	Situering	16
1.4.3.	Cijfers.....	16
2	Doelstellingen.....	18
2.1	Elke jongere tot aan de meet	18
2.2	Samen tegen schooluitval.....	18
3	Uitgangspunten	19
3.1	Een preventieve aanpak	19
3.2	Kort op de bal en snel optreden	19
3.3	Lokaal.....	20
3.4	Het Europees referentiekader	20
4	Het actieplan	22

4.1	Monitoring, identificatie en coördinatie	22
4.1.1	Monitoring en identificatie	22
4.1.2	Coördinatie	25
4.2	Preventie.....	31
4.2.1	Zorg- en talenbeleid op school.....	31
4.2.2	Studie- en beroepskeuzebegeleiding	35
4.2.3	Werken aan welbevinden	35
4.2.4	De rol van inspectie	36
4.2.5	De rol van de ouder	37
4.2.6	Ontwikkeling van een website	38
4.2.7	Communicatie-acties.....	38
4.2.8	Stimuleren van flexibele leerwegen.....	39
4.2.9	Het toekennen van kwalificaties	40
4.2.10	Naar een betere afstemming onderwijs-arbeidsmarkt	41
4.2.11	Luxeverzuim	43
4.3	Interventie	44
4.3.1	De rol van de school	44
4.3.2	De rol van het CLB	45
4.3.3	De rol van de pedagogische begeleidingsdiensten	45
4.3.4	Jongeren@risk.....	45
4.3.5	Responsabiliseren ouders	48
4.4	Compensatie.....	48
5	Overzicht	52

1 Situering

Het Vlaamse regeerakkoord wil werk maken van het verminderen van het aantal spijbelaars en remediëren van vroegtijdig schoolverlaten: *‘Om het aantal spijbelaars terug te dringen, maken we verder werk van preventie en een sneller optreden tegen spijbelgedrag.’* Ook in het toekomstig Vlaams activeringsbeleid legt men een accent op *‘jongeren en in het bijzonder ongekwalificeerde schoolverlaters: In overleg met het beleidsdomein onderwijs zetten we verder in op een betere aansluiting onderwijsarbeidsmarkt en op het remediëren van vroegtijdig schoolverlaten’.*

In de beleidsnota van Onderwijs wordt aan deze doelstelling uit het Vlaams Regeerakkoord verder invulling gegeven:

Schools falen, een verkeerde studiekeuze en een gebrek aan motivatie zijn vaak terugkerende redenen waarom jongeren vroegtijdig de school verlaten. Ook schoolse vertraging en spijbelen blijken twee belangrijke voorspellers te zijn.

Niet alleen in Vlaanderen wordt vroegtijdig schoolverlaten naar voor geschoven als een belangrijk beleidsthema, ook Europees staat dit hoog op de politieke agenda. Het is mijn doel ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk jongeren gekwalificeerd de eindmeet halen.

Scholen moeten een veilige en warme omgeving zijn, waar leerlingen zich goed voelen en fysiek en mentaal gezond zijn. De problematiek van pesten en berichten over zelfdoding vragen een ernstige aanpak. Het Vlaams Parlement nam hierover op 23 april 2014 een resolutie aan. Ik bekijk met mijn collega’s in de Vlaamse Regering hoe we deze resolutie kunnen uitvoeren. Ik roep in elk geval elke school op om een beleid te voeren waar kinderen en jongeren met elkaar leren omgaan en waarbij pesten doelgericht wordt aangepakt.

Daarom wil ik in de eerste plaats inzetten op preventieve acties om spijbelgedrag te voorkomen. Samen met de lokale besturen, de CLB’s en andere lokale partners bekijk ik hoe men lokaal een aanklappend beleid kan uitwerken voor die jongeren die spijbelen en dreigen de school vroegtijdig te verlaten. Ik wil voor elke leerling het leerrecht garanderen door een continuüm van onderwijs-welzijn trajecten op te zetten op maat van jongeren die dreigen uit de boot te vallen of die tijdelijk niet in een onderwijscontext kunnen opgevangen worden. Ik doe dit in samenwerking en in dialoog met de onderwijspartners en andere beleidsdomeinen zoals Welzijn en Werk, maar ook met lokale besturen. Op die manier wil ik komen tot één omvattend beleid over spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten.

Een aanzienlijke groep 'leerplichtige' jongeren die uitvalt uit het onderwijs of dreigt uit te vallen is gebaat bij flexibele antwoorden tussen onderwijs en welzijn. Ik organiseer samen met de minister van Welzijn een afgestemd aanbod zodat deze jongeren terug geheroriënteerd worden naar onderwijs.

Deze jongeren komen vaak terecht in het stelsel van 'leren en werken'. Een kwaliteitsvolle screening bij de start van elk traject is de basis voor een traject op maat, rekening houdende met eerder verworven competenties. Wanneer uit de screening blijkt dat leren of een combinatie van leren en werken voor een jongere op een gegeven moment nog niet aan de orde is of wanneer uitval dreigt, is hij gebaat bij een ander traject binnen onderwijs of een instap in een flexibel traject tussen onderwijs en welzijn.

Met deze conceptnota 'Samen tegen schooluitval'¹ geven we verder invulling aan deze doelstelling. In de beleidsnota benadrukken we het belang om hieromtrent samen een beleid te voeren: *'...in samenwerking en in dialoog met de onderwijspartners en andere beleidsdomeinen zoals Welzijn en Werk, maar ook met lokale besturen. Op die manier wil ik komen tot één omvattend beleid over spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten.'*

We zetten in op het bestrijden van vroegtijdig schoolverlaten door een preventief beleid inzake spijbelen uit te werken en werk te maken van het sneller optreden tegen spijbelaars. We verankeren lokaal een aanklappend beleid voor jongeren tot 25 jaar die dreigen uit te vallen en uitvallen. Verder willen we met deze conceptnota het leerrecht voor elke lerende garanderen. Een leerrecht dat automatisch samenhangt met een goed besef van én nadruk op de leerplicht. In België zijn alle kinderen en jongeren tussen 6 en 18 jaar leerplichtig. Kinderen en jongeren kunnen aan de leerplicht voldoen via inschrijving in een erkende, gesubsidieerde of gefinancierde onderwijsinstelling, de leertijd, collectief of individueel huisonderwijs. Elke leerling heeft recht op kwaliteitsvol onderwijs en leerlingenbegeleiding, maar tegelijk ook de plicht om de aangeboden onderwijskansen maximaal te grijpen. Onderwijs en het behalen van een diploma of getuigschrift is cruciaal, niet alleen voor de persoonlijke ontwikkeling, maar ook om later succesvol aan de slag te kunnen op de arbeidsmarkt. Dit alles komt in het gedrang wanneer jongeren spijbelen, niet naar school kunnen gaan of wanneer ze vroegtijdig de school verlaten². Om toe te zien dat zowel het leerrecht gegarandeerd blijft als de leerplicht nageleefd wordt werken we één omvattend beleid omtrent leerrecht, spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten³ (VSV) uit. De verantwoordelijkheid van de ouders om hun kinderen naar school te sturen én de verantwoordelijkheid van de jongeren om zelf voor school te kiezen, is steeds ons vertrekpunt. Tot slot zetten we in op dialoog. Deze dialoog zal plaatsvinden op Vlaams niveau om zo de rollen en taken tussen de betrokken actoren uit te klaren en te definiëren. Deze conceptnota zal hiervoor het vertrekpunt zijn. Ook op lokaal niveau zal overleg

¹ 'Schooluitval' gebruiken we als globale term die zowel het spijbelen/(absoluut) schoolverzuim als het vroegtijdig schoolverlaten vat.

² We hebben het daarbij niet over zieke kinderen, jongeren met ernstige en meervoudige beperkingen en jongeren die vrijgesteld worden van leerplicht.

³ We spreken van vroegtijdig schoolverlaten, de term school moet hier echter niet letterlijk genomen worden. Leerlingen kunnen immers aan de leerplicht voldoen via inschrijving in een erkende, gesubsidieerde of gefinancierde onderwijsinstelling, de leertijd, collectief of individueel huisonderwijs.

plaatsvinden om te komen tot lokale afspraken en acties inzake schooluitval. Hiervoor is engagement van alle betrokken actoren nodig. De problematiek van spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten is niet enkel de verantwoordelijkheid van onderwijs, maar ook van welzijn, jeugd, werk en justitie. Dialoog is daarom nodig om samen de strijd tegen schooluitval aan te gaan en te komen tot duidelijke afspraken over rollen en verantwoordelijkheden en iedereen daarin te dynamiseren.

Voor de uitwerking van dit geïntegreerde actieplan nemen we bepaalde acties over uit twee reeds bestaande actieplannen: het actieplan vroegtijdig schoolverlaten en het actieplan spijbelen en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag. Deze acties vullen we aan met nieuwe acties om zo tot één geïntegreerd plan te komen. Deze integratie is logisch omdat deze thema's sterk met elkaar verwant zijn. Op deze manier willen we een optimale afstemming garanderen.

In wat volgt gaan we dieper in op de verschillende problematieken die in dit actieplan geïntegreerd worden.

1.1. Vroegtijdig schoolverlaten

1.1.1 Definitie

Een vroegtijdig schoolverlater is een *niet-leerplichtige* leerling die zonder de volgende kwalificaties het secundair onderwijs verlaten heeft: diploma SO, studiegetuigschrift 2de leerjaar van de derde graad BSO, certificaat DBSO, certificaat leertijd (SYNTRA) en BUSO (OV3 en OV4).

1.1.2 Situering

Het meest recente cijfer stelt dat 11.7 procent van onze jongeren vroegtijdig de school verlaat⁴. In de grote steden is dit bijna 1 op 4. Deze vroegtijdige schoolverlaters (VSV) betreden de arbeidsmarkt in een zeer kwetsbare startpositie. Onderzoekers benadrukken het belang van een kwalificatie, niet enkel voor het vinden van een goede baan, maar eveneens voor de samenleving in het algemeen en de economische groei in het bijzonder.⁵ Bijgevolg heeft vroegtijdig schoolverlaten grote financiële gevolgen en brengt het hoge sociale en economische kosten met zich mee voor zowel individuen als de samenleving.

⁴ Zie rapport 'Vroegtijdig schoolverlaten in het Vlaams secundair onderwijs. Cijfer rapport voor de schooljaren 2009-2010 tot en met 2012-2013. Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.'

⁵ Hanushek, E.A. (2009). The Economic value of education and cognitive skills. In: Sykes, G., Schneider, B. & Plank, D.N. (red), *Handbook of education policy research*. New York: Routledge, 39-56.

Buitenlandse studies hebben aangetoond dat de kosten van vroegtijdig schoolverlaten per schoolverlater over de levensloop tussen de een en twee miljoen euro liggen⁶.

Het realiseren van een verdere sterke daling van VSV is belangrijk om de economische crisis het hoofd te bieden, de sociale samenhang op peil te houden en verder te versterken. Het is daarom geen verrassing dat vroegtijdig schoolverlaten als een beleidsprioriteit naar voren wordt geschoven op verschillende beleidsniveaus. Zowel op Europees (EU2020) als op Vlaams niveau (Pact 2020) werden er de voorbije jaren streefdoelen gesteld met betrekking tot het verlagen van het aantal vroegtijdige schoolverlaters. De EU2020-doelstelling stelt een verlaging van het aantal vroegtijdige schoolverlaters in Europa tot onder de 10% voorop (EAK-indicator⁷). Binnen EU2020 heeft Vlaanderen het streefdoel van 5.2% vooropgesteld. Vlaanderen is met Pact 2020 ambitieuzer en stelt het halveren van het percentage vroegtijdig schoolverlaters ten opzichte van het aantal vroegtijdige schoolverlaters in 2008 als één van de concrete doelstellingen voorop. Concreet betekent dit een daling in aantal vroegtijdige schoolverlaters van 8.6% (volgens de EAK-indicator, zie verder bij stand van zaken cijfers) naar 4.3% tegen 2020. Het meest recente cijfer volgens deze laatste indicator geeft voor 2013 7.5 % vroegtijdig schoolverlaters.

Om de vooropgestelde ambitieuze Vlaamse en Europese streefdoelen rond vroegtijdig schoolverlaten te realiseren vullen we het bestaande actieplan⁸ aan met enkele ambitieuze daadkrachtige acties. De focus ligt hierbij zowel op preventieve acties als op gerichte en meer aanklampende begeleiding voor jongeren die dreigen uit te vallen en zij die effectief uitvallen. Ook nemen we maatregelen om een sneller optreden tegen spijbelaars mogelijk te maken.

Vroegtijdig de school verlaten is het resultaat van een vaak zeer complex en individueel verhaal met een brede mix van diverse redenen⁹. De oorzaken van VSV worden doorgaans gecategoriseerd tot twee mechanismen: afstotingsmechanismen en aantrekkingsmechanismen. Onder de afstotingsmechanismen zitten de kenmerken vervat

⁶ De kosten hiervan zijn bijvoorbeeld in Nederland berekend, waar de kosten per schoolverlater over de hele levensloop worden geschat op zo'n 1.8 miljoen euro. In Finland lopen de jaarlijkse kosten per schoolverlater op tot 27 500 euro. Over de hele levensloop (40 jaar) bedragen de kosten ruim 1.1 miljoen euro, en over het algemeen wordt aangenomen dat de kosten in werkelijkheid nog hoger zijn. In Ierland is er een vergelijkbare situatie. In dit land worden de jaarlijkse kosten voor de regering per mannelijke vroegtijdig schoolverlater geschat op 29 300 euro. In dit bedrag zijn uitkeringskosten en belastingderving opgenomen, maar is er nog niet eens rekening gehouden met kosten die verwant zijn aan gezondheidszorg en criminaliteit. Een jongere die een jaar langer op school blijft, kan over de hele levensloop ruim 70 000 euro meer verdienen (berekend door Ecorys).

⁷ Het gaat hier over de indicator VSV die berekend wordt in de Enquête naar Arbeidskrachten (EAK) door Eurostat.

⁸ Op 27 september 2013 keurde de Vlaamse Regering het actieplan vroegtijdig schoolverlaten goed. http://www.ond.vlaanderen.be/secundair/Actieplan_Vroegtijdig_Schoolverlaten_def.pdf

⁹ Lamote, C., Van Damme, J. (2011). Iedereen gekwalificeerd. Een samenvatting van kenmerken, oorzaken, gevolgen en aanpak van ongekwalificeerd uitstromen vanuit een Vlaams en Europees kader. Leuven: K.U. Leuven, Onderzoeksgroep Onderwijs en Opleidingskunde.

die er toe leiden dat jongeren zich niet meer verbonden voelen met de school en die verband houden met een moeilijke schoolloopbaan zoals schoolmoeheid, , een verkeerde studiekeuze, zittenblijven, spijbelen en leerachterstand. Ook taalachterstand¹⁰ speelt een grote rol. Zo zien we bvb dat over het algemeen het aandeel vroege schoolverlaters bij anderstaligen (waarvan de thuistaal niet Nederlands is) driemaal hoger ligt dan bij Nederlandstaligen. Hierbij werkt de interactie tussen het opleidingsniveau van de moeder en thuistaal nog extra versterkend. Ook schoolexterne factoren hebben een invloed op schoolmoeheid en spijbelgedrag zoals problematische thuis- en gezinssituatie, psychische problemen en de wijze waarop in de jongerencultuur wordt omgegaan met regels en verplichtingen, individualiteit en in groep samenleven. Tot slot dient onder de aantrekkingsmechanismen in het bijzonder de aantrekkingskracht van de arbeidsmarkt te worden vermeld. De onderzoekers van het steunpunt Studie- en Schoolloopbanen relateren de daling van het cijfer VSV – die zich heeft ingezet vanaf het jaar 2008 – dan ook met de stijging van de (jeugd-)werkloosheid als gevolg van de economische crisis. In een recente studie van het steunpunt¹¹ bleek dat de regionale schommelingen van de jeugdwerkloosheid negatief correleren met de regionale VSV cijfers. Deze vaststelling is verontrustend: als de arbeidsmarkt opnieuw aantrekt is er het risico dat de dalende tendens van VSV stagneert of zelfs ombuigt naar een stijgende tendens.

1.1.3 Cijfers

De evolutie van het aantal vroegtijdig schoolverlaters kan op twee verschillende manieren gemeten worden afhankelijk van de gehanteerde definitie en de daaraan gekoppelde indicator. We beschikken over twee informatiebronnen: de indicator gebaseerd op de Enquête naar Arbeidskrachten (EAK) en de indicator van het Ministerie van Onderwijs en Vorming (gebaseerd op deze van het Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen). In de Enquête naar Arbeidskrachten wordt vroegtijdig schoolverlaten gedefinieerd als het percentage personen met een leeftijd van 18 tot 24 jaar dat geen diploma hoger secundair onderwijs heeft behaald en geen enkele vorm van onderwijs of vorming meer volgt. Een belangrijk verschil met de indicator van het ministerie O&V is dat deze indicator rekening houdt met de deelname van de vorming. Wie aangeeft in de voorbije 4 weken een opleiding van welke aard en duur ook te hebben gevolgd, is geen vroegtijdig schoolverlater. Vorming wordt hierbij gedefinieerd als alle vormen van non-formal learning (de Europese definitie) die niet noodzakelijk kwalificerende opleidingen betreffen.

¹⁰ [Van Landeghem, G., De Fraine, B., Gielen, S. & Van Damme, J. \(2013\) Vroege schoolverlaters in Vlaanderen in 2010. Indeling volgens locatie, opleidingsniveau van de moeder en moedertaal, SSL/2013.05/1.2.0](#)

¹¹ Van Landeghem, G., De Fraine, B., Gielen, S., & Van Damme, J. (2015). *Vroege schoolverlaters en de aantrekkingskracht van de arbeidsmarkt. Inzicht uit regionale veranderingen voor en na de crisis van 2008.*

Volgens **EAK** verlaten jongeren vroegtijdig de school wanneer zij niet beschikken over:

- een diploma van het secundair onderwijs uit het gewoon of het buitengewoon onderwijs
- een getuigschrift van het tweede jaar van de derde graad BSO uit het gewoon of het buitengewoon onderwijs
- een getuigschrift van de leertijd
- een eindgetuigschrift DBSO¹²
- een eindgetuigschrift BUSO opleidingsvorm 3¹³

Dit cijfer blijft internationale vergelijkingen mogelijk maken, ook al kent het een steekproeffluctuatie.

Tabel 1: Vlaams cijfer vroegtijdig schoolverlaten op basis van de Enquête naar Arbeidskrachten (EAK).

Kalenderjaar	% VSV
2008	8.6
2009	8.6
2010	9.6
2011	9.6
2012	8.7
2013	7.5
2014	7.0

De EAK cijfers worden berekend op basis van een steekproef, terwijl de Vlaamse indicator berekend wordt op basis van de hele populatie. Het percentage vroegtijdig schoolverlaten volgens de Vlaamse cijfers is het resultaat van de verhouding tussen vroegtijdige schoolverlaters (teller) en de som van vroegtijdige schoolverlaters en gekwalificeerden (noemer):

$$\text{Percentage VSV in jaar } x = \left(\frac{\text{aantal VSV schooljaar } X}{\text{aantal VSV schooljaar } X + \text{aantal gekwalificeerden schooljaar } X} \right) \times 100$$

Tabel 2 aantal en percentage vroegtijdig schoolverlaters (Bron: Ministerie van Onderwijs en Vorming).

¹² Dit gaat over een certificaat dat werd ingevoerd met het stelsel van leren en werken. Dit is gelijkgesteld met het kwalificatiegetuigschrift dat vroeger werd uitgereikt. Daarnaast kan een leerling DBSO/leertijd nog een aantal andere studiebewijzen behalen die gelijkwaardig zijn met de studiebekrachtiging die wordt uitgereikt in het voltijds secundair onderwijs, zoals een studiegetuigschrift 2^e lj. 3^e gr. en een diploma SO, maar om dit te kunnen behalen moet hij ten minste 1 certificaat hebben behaald (de beide studiebewijzen kunnen ook gelijktijdig worden uitgereikt).

¹³ Een getuigschrift van de opleiding, dat wordt uitgereikt na de kwalificatiefase (5^e lj.) of de integratiefase (6^e lj. ABO).

	Aantal VSV + gekwificeerden	Aantal VSV	% VSV
2009-2010	74.024	9.564	12.9
2010-2011	72.915	9.246	12.7
2011-2012	70.340	8.437	12.0
2012-2013	69.344	8.097	11.7

1.2 Spijbelen

1.2.1 Definitie

Een **spijbelaar** is een leerplichtige jongere die ingeschreven is in een school of onderwijsinstelling maar (regelmatig) problematisch afwezig is. Een **absolute schoolverzuimer** is een leerplichtige jongere die niet is ingeschreven in een school of onderwijsinstelling en die op geen enkele andere manier aan de leerplicht voldoet (noch via inschrijving in een school, noch via huisonderwijs, noch via vrijstelling van de leerplicht).

1.2.2 Situering

Spijbelen is een belangrijke voorspeller van vroegtijdig schoolverlaten. Het actief opvolgen van spijbelaars en het werken aan oorzaken om spijbelen tegen te gaan is vanuit het perspectief van de preventie van vroegtijdig schoolverlaten daarom erg belangrijk. Onderzoek naar de effecten van de implementatie van programma's gericht op het reduceren van spijbelen¹⁴, toont aan dat problematisch spijbelen - d.w.z. leerlingen die meer dan 30 halve dagen 'ongewettigd' afwezig zijn in hetzelfde schooljaar - nefast is voor de schoolloopbaan. De slaagcijfers voor jongeren die problematisch spijbelen liggen erg laag, slechts een vijfde van hen slaagt het jaar dat ze meer dan 30 halve dagen afwezig waren. Ook het jaar volgend op het spijbeljaar blijven de resultaten onder de verwachtingen, drie kwart van de problematische spijbelaars beëindigt het jaar volgend op het spijbeljaar niet succesvol. Er ontstaat een negatieve spiraal richting uitstroom, waaruit moeilijk te ontsnappen valt. Met dit actieplan willen we daarom spijbelen sneller problematiseren dan vandaag het geval is. Het blijkt immers ook dat spijbelen in Vlaanderen, zoals in vele andere Europese regio's en landen toeneemt. De gevolgen van frequent spijbelen blijven niet beperkt tot de individuele spijbelaar. Verder blijkt uit het onderzoek dat spijbelcijfers weldegelijk afnemen naarmate scholen korter op de bal spelen en een totaalaanpak voor spijbelen volgen. Tijdens de vorige legislatuur werd het actieplan "Spijbelen en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag" uitgewerkt. Gelet op de samenhang tussen

¹⁴ Keppens, G., Spruyt, B., Roggemans, L. & Van Droogenbroeck, F. (2014). Van occasionele tot reguliere spijbelaar: een onderzoek naar het profiel van spijbelaars en de invloed van school en omgeving op spijbelen. Brussel. Vrije Universiteit Brussel, Onderzoeksgroep TOR.

spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten zullen de acties uit dit actieplan geïntegreerd worden in dit plan¹⁵.

1.2.3 Cijfers

Uit het recente onderzoek van Keppens en Spruyt¹⁶ blijkt dat de overgrote meerderheid van onze leerlingen nooit spijbelt. Spijbelen komt meer voor in steden, in het beroepsonderwijs en bij jongeren met een sociaal zwakkere achtergrond. Ook de cijfers in dit rapport bevestigen eerder onderzoek dat leerlingen met een migratiegeschiedenis een aanzienlijk hogere kans hebben ooit te spijbelen. Dit laatste werd ook bevestigd in het meest recente rapport (2014) van AgODi: 'Wie is er niet als de schoolbel rinkelt'¹⁷.

Figuur 3: frequentieverdeling zelfgerapporteerd spijbelen in het secundair onderwijs (1ste – 7de jaar SO) uit JOP-monitor (Bron: rapport van Keppens, G., Spruyt, B., Roggemans, L. & Van Droogenbroeck, F. - 2014).

Leerlingen	%
Nooit	73.1
1 keer	11.7
2 keer	5.2
3 keer	2.5
Meer dan 3 keer	7.5

Tot en met het schooljaar 2013-2014 zijn de Vlaamse spijbelcijfers gebaseerd op de meldingen van problematische afwezigheden van de scholen. Een melding problematische afwezigheid gebeurt wanneer een leerling gedurende het schooljaar 30 halve dagen of meer problematisch afwezig is. Wat betreft de spijbelcijfers in 2012-2013 waren er 2.141 meldingen van problematische afwezigheid in het BaO. In verhouding tot de totale schoolbevolking gaat het hier om 0,49% van de leerlingen. In het SO werden er 6.752 meldingen van problematische afwezigheid geregistreerd bij leerplichtige leerlingen. Dit is 1,7% ten opzichte van de totale schoolbevolking leerplichtigen in het SO. Hier dient men aan toe te voegen dat de proportie leerlingen die wel eens spijbelen vele keren groter is dan de

¹⁵ De acties die al gerealiseerd werden of die niet effectief bleken te zijn, werden niet langer opgenomen.

¹⁶ Keppens, G., Spruyt, B., Roggemans, L. & Van Droogenbroeck, F. (2014). Van occasionele tot reguliere spijbelaar: een onderzoek naar het profiel van spijbelaars en de invloed van school en omgeving op spijbelen. Brussel. Vrije Universiteit Brussel, Onderzoeksgroep TOR.

¹⁷ AgODi (2014). Wie is er niet als de schoolbel rinkelt?
http://www.ond.vlaanderen.be/wegwijs/agodi/pdf/leerplicht/AgODi_Rapport_Leerplicht_Schoolbel_rinkelt_2012-2013.pdf

groep die finaal minstens 30 B-codes verzamelt. De spijbelproblematiek is dus veel ruimer dan de registratiegegevens suggereren. Hieruit blijkt echter dat het spijbelgedrag van een aanzienlijk deel van de spijbelaars zich nooit ontwikkelt tot zeer problematische proporties.

Vanaf het schooljaar 2013-2014 zijn er geen aparte meldingen problematische afwezigheid meer door de scholen, maar wordt de informatie over het aantal leerlingen dat 30 halve dagen of meer problematisch afwezig is uit Discimus gehaald. Dit maakt dat er in de toekomst fijnmaziger beleidsinformatie over spijbelen en andere vormen van afwezigheden gerapporteerd zal kunnen worden.

Tabel 4: Evolutie aantal leerlingen dat 30 halve dagen of meer problematisch afwezig is (Bron: Discimus)

Schooljaar	BaO		SO		SO		SO	
	Kleuter	Lager	Totaal BaO		Leerplichtigen	Niet leerplichtigen	Totaal SO	
2008-2009	98	699	797	0,19%	5.052	1.519	6.571	1,4%
2009-2010	109	904	1.013	0,25%	5.640	1.816	7.456	1,6%
2010-2011	183	1.190	1.373	0,33%	5.893	2.069	7.962	1,7%
2011-2012	197	1.224	1.421	0,34%	5.927	2.318	8.245	1,8%
2012-2013	211	1.505	1.716	0,40%	6.150	2.899	9.049	2,0%
2013-2014	220	1.921	2.141	0,49%	6.752	3.737	10.489	2,3%

Uit het onderzoek van Keppens en Spruyt blijken duidelijk de negatieve gevolgen voor leerlingen die 30 halve dagen of meer problematisch afwezig zijn.

Wat zijn de resultaten voor leerlingen die 30 halve dagen of meer problematisch afwezig (PA) zijn in het schooljaar waarin 1ste melding hiervan wordt gegeven?

Tabel 5: Attest¹⁸ behaald op einde schooljaar waarin voor het eerst problematisch gespijbeeld werd (Bron: rapport van Keppens, G., Spruyt, B., Roggemans, L. & Van Droogenbroeck, F. - 2014).

Uitkomst einde schooljaar 1 ^{ste} PA	%
Geslaagd	21.8
Deels geslaagd	4.4
Niet geslaagd	49.1
Uitgestroomd	24.6

Tot slot, geven we hier nog een overzicht van de cijfers van **absolute schoolverzuimers**. Het percentage is berekend op het totaal aantal leerplichtigen in het Vlaamse Gewest. Kinderen

¹⁸ Geslaagd=het behalen van diploma SO, getuigschrift, studiegetuigschrift, attest beroepsonderwijs, getuigschrift verworven competenties, attest verworven bekwaamheden, deelcertificaten of A-attest; Deels geslaagd=het behalen van B-attest of getuigschrift met B-attest; Niet geslaagd=Nog geen beslissing, uitstel deliberatie, geen oriënteringsattest of niet geslaagd; Uitgestroomd=leerlingen die uitgestroomd zijn

van 6 tot en met 11 jaar worden gerekend tot “basisonderwijs”, jongeren van 12 tot met 17 jaar worden tot “secundair onderwijs” gerekend.

Tabel 6: cijfers absolute schoolverzuimers (Bron: Ministerie van Onderwijs&Vorming)

	2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014	
Basisonderwijs	138	0,03%	141	0,04%	110	0,03%	108	0,03%
Secundair onderwijs	764	0,18%	821	0,20%	660	0,16%	571	0,14%

De procedure leerplicht is verschillend in Brussel hoofdstedelijk Gewest (BHG) en Vlaanderen. Het is dus moeilijk om een vergelijking te maken tussen beide gewesten. Hieronder een overzicht van het aantal dossiers binnen BHG dat is doorgestuurd naar het parket voor Brussel in het kader van het absolute schoolverzuim. In deze cijfers worden enkel de leerplichtigen aan het parket doorgegeven als ze twee opeenvolgende schooljaren niet in orde waren met de leerplicht¹⁹.

Tabel 7: Dossiers naar parket absolute schoolverzuimer BHG (Bron: Ministerie van Onderwijs & Vorming)

	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Dossiers naar parket	101 (0.07%)	71 (0.05%)	62 (0.04%)

1.3 Jongeren@risk

1.3.1 Definitie

Jongeren@risk zijn jongeren die wegens pedagogische, juridische, sociale of persoonlijke redenen dreigen uit de boot te vallen binnen onderwijs. De problematiek van deze jongeren gaat in een aantal gevallen gepaard met spijbelgedrag problematische thuissituaties, delinquent gedrag en/of psychiatrische problemen bij de jongere, maar dit is zeker niet voor elke jongere het geval.

1.3.2 Situering

Heel wat jongeren bevinden zich momenteel op de grens tussen onderwijs en welzijn. Wegens pedagogische, juridische, sociale of persoonlijke redenen dreigen ze uit de boot te vallen binnen onderwijs. Sommige leerlingen worden uitgesloten en vinden niet onmiddellijk een nieuwe school. Soms hebben zij eerst nood aan een alternatief traject, vooraleer (volledig) terug te keren naar onderwijs. Ook zijn er jongeren die (tijdelijk) niet naar school

¹⁹ Voor Vlaams gewest gebeurt dit na 1 jaar.

kunnen gaan, omdat ze verblijven in een gemeenschapsinstelling, welzijnsvoorziening, ziekenhuis,... Voor al deze jongeren moet het leerrecht gegarandeerd kunnen worden. Voor deze jongeren moeten we een verregaande afstemming realiseren tussen onderwijs en de jeugdhulp. De regio's binnen de integrale jeugdhulp (de zgn. IROJ) kunnen een belangrijke rol spelen in het uitbouwen van concrete en eenvoudige hulpprogramma's voor deze jongeren. Dergelijke hulpprogramma's maken van de melding, een eerste interventie en een breder jeugdhulpaanbod een logisch en snel inzetbaar geheel.

Momenteel bestaan er al heel wat trajecten voor jongeren die nog schoollopen en die nood hebben aan ondersteuning, zoals time-out, zorgboeren, persoonlijke ontwikkelingstrajecten, voortrajecten, enz. Er zijn ook mogelijkheden voor de invulling van het leerrecht voor jongeren die in voorzieningen verblijven, zoals het structureel onderwijsaanbod binnen de gemeenschapsinstellingen, de lokale initiatieven binnen welzijnsvoorzieningen, de leerplekken voor deze doelgroep via de netwerken leerrecht enzovoort. Het aanbod beantwoordt echter niet aan de steeds toenemende vraag. Zeker aan het einde van het schooljaar kan men niet tegemoet komen aan het reële aantal vragen. Rekening houdend met de beschikbaarheid van de trajecten wordt het programma van de jongeren nu eerder bepaald door het aanbod dan door de vraag, wat maakt dat er onvoldoende aandacht is voor maatwerk. Zowel binnen time-out, zorgboeren, persoonlijke ontwikkelingstrajecten is er weinig tot soms geen aandacht voor het onderwijsluik in zijn totaliteit en voor de re-integratie van de leerling in de school, wat een positief effect op langere termijn in de weg kan staan. De band met de school moet in de mate van het mogelijke behouden blijven. Hiervoor is samenwerking noodzakelijk. Daarom moet er ingezet worden op een betere afstemming tussen de verschillende sectoren (onderwijs, welzijn en time-outorganisaties en andere aanbieders van schoolvervangende trajecten). Bovendien moet een van de hoofddoelen van dergelijke trajecten zijn om schoolteams te ondersteunen, zowel op preventief vlak (het voorkomen van problematieken) als op remediërend vlak (het omgaan met problematieken). Verder willen we hier benadrukken dat ouders en scholen samen verantwoordelijk zijn voor het garanderen van het leerrecht en het vervullen van de leerplicht. Wanneer de schoolse context tijdelijk niet haalbaar is voor de jongere, dan kan in dialoog met de jongere en zijn ouders gezocht worden naar een tijdelijk alternatief. Dit is een uitzonderlijk aanbod, wanneer er geen andere oplossing mogelijk is.

In de conceptnota dual leren zetten we sterk in op arbeidsrijpe en quasi arbeidsrijpe jongeren. Cf deze nota nemen we hier de persoonlijke ontwikkelingstrajecten (POT's) en voortrajecten mee en formuleren we antwoorden op de aanwezige knelpunten.

1.3.3 Cijfers²⁰

²⁰ Voor deze jongeren hebben we geen exacte cijfers. We geven hier wel het aantal jongeren dat deelneemt aan de voorgestelde programma's.

Voor jongeren die ingeschreven zijn in een school, maar waarbij het omwille van een leerlinginterne of -externe²¹ reden tijdelijk niet haalbaar is om hen binnen de schoolmuren onderwijs te laten volgen, zijn er verschillende initiatieven uitgewerkt. Zo financiert onderwijs en welzijn²² sinds 2009 per schooljaar 645 korte time-outtrajecten en 182 lange time-outtrajecten. Ook bestaat er de mogelijkheid tot samenwerking met zorgboeren en heel wat andere, lokale initiatieven om jongeren die uit onderwijs dreigen te vallen, een alternatief te bieden.

Daarnaast voorziet het decreet betreffende het stelsel leren en werken voor kwetsbare jongeren in problematische situaties de mogelijkheid om een persoonlijk ontwikkelingstraject te volgen. Het gaat hier over jongeren binnen het deeltijds beroepssecundair onderwijs. Door middel van intensieve individuele begeleiding en aangepaste activiteiten wordt binnen deze trajecten de zelfredzaamheid en het maatschappelijk functioneren van jongeren verhoogd waardoor ze worden voorbereid op een arbeidsgericht traject. Op 1 maart 2015 zaten er 634 jongeren (7,4% van het totaal aantal jongeren in het DBSO) in een POT; 97 jongeren (1,1% van het totaal aantal jongeren in het DBSO) stonden opgegeven als “te oriënteren naar POT”.

Eveneens voorziet het decreet betreffende het stelsel leren en werken in voortrajecten. Deze specifieke opleidings- en begeleidingsmodule is gericht op jongeren met ontoereikende attitudes en vaardigheden die nog geen duidelijk loopbaanperspectief hebben. Op 1 maart 2015 zaten er 677 jongeren (7,9% van het totaal aantal jongeren in het DBSO) in een voortraject en 146 jongeren (1,7% van het totaal aantal jongeren in het DBSO) stonden opgegeven als “te oriënteren naar voortraject”.

Afgezien van het aantal jongeren te oriënteren naar voortraject of POT, zijn er maandelijks 13% à 16% van de jongeren in DBSO te oriënteren naar tewerkstelling. Deze jongeren zijn gescreend als arbeidsrijp en arbeidsbereid, maar vinden geen tewerkstelling. Door het onduidelijke perspectief voor deze jongeren, is het risico op uitval ook bij hen reëel.

Verder blijkt uit een ruime bevraging georganiseerd in alle residentiële voorzieningen binnen de jeugdhulp²³ in Vlaanderen dat de grote meerderheid van de daar verblijvende jongeren (9.519 jongeren of 79,1%) naar school gaan. Van de resterende groep beschikt 5,2% over een

²¹ Vb. Leerling die op de school probleemgedrag vertoont (intern) en leerling die zich in een problematische gezinssituatie bevindt (extern).

²² Korte time-out projecten worden door onderwijs betaald, de lange time-out projecten worden door onderwijs en welzijn gefinancierd.

²³ Werden bevraagd: alle 99 begeleidingstehuizen en 1 gezinstehuis; alle 25 Onthaal- Oriëntatie- en Observatiecentra; alle 7 Observatie – en Behandelingscentra; alle 23 Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning); 1 behandelingscentrum; de 2 Gemeenschapsinstellingen; de 2 Gesloten Federale Detentiecentra; alle 6 Centra voor Integrale Gezinszorg; alle 8 ziekenhuisscholen; alle 13 K-diensten en de FOR K diensten waarmee K-diensten projectmatig samenwerken; vier voorzieningen die aan drugbegeleiding doen; een open asielcentra, de gesloten asielcentra (via Fedasil) en de 2 observatie- en oriëntatiecentra voor de opvang van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen; alle 59 internaten van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap.

structureel alternatief (bv. onderwijs in een ziekenhuisschool), krijgt 3,2% een schoolvervangend onderwijsprogramma aangeboden in de voorziening (uiteenlopend qua kwaliteit), is 6,5% ouder dan 18 jaar of heeft een vrijstelling van leerplicht 24 en volgt 3,7% geen lessen in een school, noch in een schoolvervangend onderwijsprogramma.

1.4. NEET-jongeren

1.4.1. Definitie

Een **NEET-jongere** (not in education, employment or training) is een jongere tussen de 15 en 24 die geen opleiding volgde in de referentieperiode van vier weken d.i. geen regulier onderwijs, noch student in vakantie, noch een opleiding buiten het reguliere onderwijs en niet aan het werk is.

1.4.2. Situering

Het aandeel NEET-jongeren wordt dikwijls verward met het aandeel jongeren in de (jeugd)werkloosheid, maar dient toch van elkaar te worden onderscheiden. NEET-jongeren zijn jongeren die de schoolbanken hebben verlaten en werkloos zijn en geen opleiding volgen. Ze krijgen geen andere vorm van begeleiding en zijn niet steeds gekend bij VDAB. Zo kunnen NEET-jongeren gekend zijn bij VDAB, maar in de EAK-bevraging toch aangeven dat ze de laatste vier weken geen opleiding hebben gevolgd/gewerkt hebben.

1.4.3. Cijfers

Een exact aandeel NEET-jongeren is – vanwege het ‘onder-de-radar’ karakter – niet vast te stellen. Er zijn echter wel indicaties die een idee geven van de grootte van de groep. Hieronder de cijfers in % op basis van de Enquête naar Arbeidskrachten (EAK). Deze indicator geeft het aandeel jongeren dat noch een opleiding volgt, noch aan het werk is in de leeftijdsgroep 15-24-jarigen. We willen erop wijzen dat deze cijfers berekend worden op basis van een steekproeftrekking en dus niet de ganse populatie omvatten. Hierdoor moeten we rekening houden met een steekproeffluctuatie.

Tabel 8: Aantal NEET jongeren (Bron: EAK)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vlaams Gewest	6.3	7.3	7.5	8.5	9.2	10.5	9.8

²⁴ Acties voor de groep van leerlingen die een vrijstelling hebben van de leerplicht vallen buiten de focus van dit actieplan, doch worden gevat in andere projecten.

BHG	16.3	15.2	17.0	18.8	19.2	18.7	15.8
------------	------	------	------	------	------	------	------

2 Doelstellingen

Volgende twee algemene doelstellingen staan centraal:

2.1 Elke jongere tot aan de meet

We willen het leerrecht garanderen voor elke jongere en ervoor zorgen dat zoveel mogelijk jongeren een kwalificatie behalen. Hierbij willen we steeds het belang van de leerling voorop stellen, alsook de verantwoordelijkheid van ouders en leerlingen zelf. Tegelijk blijven we waken over de strikte naleving van de leerplicht. We sensibiliseren onder meer de parketten om de problematiek van hardnekkige spijbelaars mee aan te pakken. We moeten elke leerling zo ver mogelijk krijgen binnen ons onderwijssysteem dat hij of zij, afhankelijk van zijn of haar competenties en interesses, een kwalificatie behaalt. We willen dat zoveel mogelijk jongeren het secundair onderwijs succesvol afronden met een onderwijskwalificatie. Hierbij houden we in het achterhoofd dat een beroepskwalificatie en een warme overdracht naar de arbeidsmarkt voor sommige jongeren meer aangewezen kan zijn.

2.2 Samen tegen schooluitval

Dialogo staat centraal! Zo klaren we op Vlaams niveau de rollen en taken uit tussen de betrokken actoren. Lokaal komen we via dialoog tot het maken van afspraken en acties inzake schooluitval.

Deze afspraken zijn nodig zodat duidelijk wordt wie welke rol en verantwoordelijkheid opneemt. Centraal staat de verantwoordelijkheid van de ouders om erop toe te zien dat hun kinderen de aangeboden onderwijskansen maximaal grijpen. Ook de verantwoordelijkheid van de jongere is hierbij cruciaal. Behalve ouders en leerlingen zijn er uiteraard ook andere actoren betrokken: schooldirecties, leraren, centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's), pedagogische begeleidingsdiensten (PBD's), maar ook lokale besturen, aanbieders van schoolvervangende trajecten, VDAB, volwassenenonderwijs, Syntra enzovoort. De problematiek van spijbelen, jongeren@risk en vroegtijdig schoolverlaten is immers een gedeelde verantwoordelijkheid van onderwijs, samen met welzijn, jeugd, werk en justitie. Zo pakken we de strijd tegen schooluitval samen aan. Iedereen moet zo actief zijn/haar verantwoordelijkheden opnemen om samen schooluitval te bestrijden. Deze dialoog moet leiden tot concrete resultaatsverbintenissen.

3 Uitgangspunten

Om de doelstellingen te realiseren stellen we enkele uitgangspunten voorop. Zo focussen we gericht op een aantal initiatieven en spelen we kort op de bal door een lokaal aanklappend beleid uit te werken. Tot slot werken we acties uit op basis van het Europees referentiekader²⁵ en zetten we daarmee in op vier domeinen: identificatie monitoring & coördinatie, preventie, interventie en compensatie. De klemtoon in ons plan ligt op preventieve maatregelen. Het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten impliceert dat we moeten inzetten op het voorkomen van spijbelen en korter op de bal moeten spelen en sneller optreden als een jongere spijbelt. Ook moeten we het leerrecht voor jongeren@risk garanderen. Al deze aspecten zijn belangrijk in de strijd tegen vroegtijdig schoolverlaten. Wanneer we dus spreken over het tegengaan van vroegtijdig schoolverlaten dan impliceert dit dat we ook inzetten op het bestrijden van en sneller optreden tegen en het garanderen van leerrecht.

Onze uitgangspunten zijn:

3.1 Een preventieve aanpak

Voorkomen is altijd beter dan genezen. Een goede preventieve aanpak omvat alle acties die bijdragen tot het organiseren van kwaliteitsvol onderwijs of opleiding. We verwijzen hier naar kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding, objectieve studie- en beroepskeuzebegeleiding, het belang van het verwerven van Nederlands vanaf het basisonderwijs, het optimaliseren van het stelsel leren en werken, de uitvoering van het masterplan hervorming van het secundair onderwijs, de maatregelen voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften, de uitrol van de taalmaatregelen uit de beleidsnota Onderwijs enzovoort. Deze structurele ingrepen helpen mee om de uiteindelijke doelstellingen van dit actieplan te bereiken. Ze krijgen vorm in andere beleidsprojecten die uitvoering geven aan de beleidsnota.

3.2 Kort op de bal en snel optreden

We leggen de klemtoon op preventieve acties en we spelen kort op de bal wanneer een leerling dreigt uit te vallen/uitvalt²⁶. Uit onderzoek²⁷ blijkt dat deze aanpak het meest effectief is.

²⁵ Zie aanbeveling van de Raad van Europa van 28 juni 2011 inzake beleid ter bestrijding van voortijdig schoolverlaten [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011H0701\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011H0701(01)&from=EN)

²⁶ Hiermee komen we tegemoet aan het regeerakkoord waarin hierover het volgende staat opgenomen: *om het aantal spijbelaars terug te dringen, maken we verder werk van preventie en een sneller optreden tegen spijbelgedrag.*

²⁷ Keppens, G., Spruyt, B., Roggemans, L. & Van Droogenbroeck, F. (2014). Van occasionele tot reguliere spijbelt: een onderzoek naar het profiel van spijbelaars en de invloed van school en omgeving op spijbelen. Brussel. Vrije Universiteit Brussel, Onderzoeksgroep TOR.

De school is verantwoordelijk voor de identificatie van spijbelaars en mogelijke vroegtijdige schoolverlaters. Zij is de eerste actor die de signalen van spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten kan opvangen. De school moet hierop snel en gepast reageren. Hiervoor heeft het schoolteam inzicht nodig van de voorspellers en signalen van uitval. Dit alles vereist een kwaliteitsvol zorgbeleid gedragen door het hele schoolteam waarin extra aandacht is voor preventieve acties omtrent spijbelen. Naast deze preventieve acties moet ook duidelijk worden hoe de school kort op de bal speelt wanneer een leerling dreigt uit te vallen/uitvalt. De school wordt hierin uiteraard ondersteund door het CLB, de PBD en andere lokale actoren/VDAB. Om sneller optreden mogelijk te maken verstrengen we de definitie van wanneer spijbelgedrag als problematisch bestempeld wordt. Ook zal de school het CLB sneller moeten contacteren bij herhaald spijbelgedrag.

3.3 Lokaal

De vertaalslag van het overkoepelend Vlaams kader naar het lokale niveau is nodig om kort op de bal te kunnen spelen. Bovendien kan de lokale context sterk verschillen. Een overkoepelend beleid op Vlaams niveau moet daarom voldoende ruimte laten om die lokale vertaalslag te kunnen maken en te versterken. Die vertaalslag resulteert in een lokaal actieplan inzake schooluitval dat samen met alle lokale actoren bijvoorbeeld binnen welzijn/jeugdhulp/werk(VDAB)/politie en justitie wordt opgesteld. Samen maken ze duidelijk wie welke rol en verantwoordelijkheid opneemt, stellen ze doelstellingen voorop en werken ze acties uit om ze te realiseren. Hiervoor houden ze rekening met deze conceptnota voor het overkoepelend Vlaamse kader.

3.4 Het Europees referentiekader

De uitwerking van een geïntegreerde aanpak ligt in lijn met de comprehensieve strategie die de Europese Commissie naar voren schuift als goede praktijk bij de opmaak van een beleid inzake vroegtijdig schoolverlaten. Deze strategie vereist de uitwerking van maatregelen op vier domeinen. Ook het actieplan spijbelen en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag werd op basis van dit referentiekader uitgewerkt.

In de eerste plaats moeten we weten hoeveel jongeren dreigen uit te vallen en uitvallen en moeten we inzicht hebben over welke jongere het gaat (profiel van de jongere). Hiervoor zijn maatregelen omtrent monitoring, analyse/identificatie en coördinatie van het beleid belangrijk. Verder vraagt het verlagen van het aantal vroegtijdige schoolverlaters een preventieve aanpak, gevolgd door interventies die worden gestart op het moment dat een leerling het leerplichtonderwijs dreigt te verlaten aangevuld met compenserende acties voor die jongeren die ongekwalificeerd uitstromen.

Figuur 1.: Europees referentiekader 'bestrijden van vroegtijdig schoolverlaten'

Monitoring, Identificatie & Coördinatie		
Preventie	Interventie	Compensatie

In de recente publicatie van Eurydice- en Cedefop-studie 'Vroegtijdig schoolverlaten in Europa: strategieën, beleid en maatregelen'²⁸ werd duidelijk dat ongeveer één derde van de Europese landen en regio's een nationale strategie ontwikkelden die het terugdringen van vroegtijdig schoolverlaten als één van haar doelstellingen voorop stelt. In zes landen en regio's, waaronder Vlaanderen, werd een allesomvattende strategie opgesteld die aansluit bij de aanbeveling rond vroegtijdig schoolverlaten van de EU Onderwijsraad. In deze context wordt Vlaanderen voorgesteld als een goed voorbeeld van het efficiënt implementeren en nauwgezet evalueren van de acties binnen deze strategie.

²⁸ Eurydice and Cedefop study, (2014). Tackling early leaving from education and training in Europe. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/175EN.pdf

4 Het actieplan

In wat volgt werken we per luik uit het Europees referentiekader acties uit. We beginnen bij het luik monitoring, identificatie en coördinatie.

4.1 Monitoring, identificatie en coördinatie

Nauwgezette monitoring, identificatie en coördinatie voor de evaluatie en opvolging van het beleid inzake vroegtijdig schoolverlaten en spijbelen is noodzakelijk. Een eerste stap hierin is het creëren van informatierijke omgevingen zodat alle betrokken actoren beschikken over de nodige informatie om een beleid uit te voeren en op te volgen. We zetten sterk in op monitoring om zo ook de effecten van een Vlaams, lokaal en schoolbeleid inzake vroegtijdig schoolverlaten te kunnen opvolgen/evalueren.

4.1.1 Monitoring en identificatie

Monitoring en identificatie: creëren van een informatierijke omgeving – cijfers op macro niveau

Jaarlijks zullen cijfers met betrekking tot VSV, problematische afwezigheden, definitieve uitsluiting en NEET-jongeren op een macroniveau²⁹ geüpdatet en bekend gemaakt worden.

Actie 1	Jaarlijkse update van de Vlaamse cijfers		
	VSV	DOV AgODi ³⁰	Lopend
	Spijbelen en definitieve uitsluiting	DOV AgODi	2016
	NEET	EAK	2016

Actie 2	Jaarlijkse update cijfers voor de steden en gemeenten		
	VSV	DOV AgODi	Lopend
	Spijbelen en definitieve uitsluiting	DOV AgODi	2016

Monitoring en identificatie: creëren van een informatierijke omgeving – cijfers op meso- en microniveau.

²⁹ Het macro-rapport werd een eerste maal gepubliceerd op donderdag 12 maart 2015 http://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/VSV_Cijferrapport_2012-2013_DEF.pdf

³⁰ Departement Onderwijs&Vorming (DOV) en Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi)

De scholen krijgen via Mijn Onderwijs hun cijfers inzake spijbelen, definitieve uitsluiting en VSV. Zo vestigen we ook hun aandacht op het belang van goede registratie van afwezigheden. Goede en transparante registratie is nodig om het probleem in kaart te kunnen brengen. Uiteraard worden de cijfers in een bredere beleidscontext geplaatst en worden ze o.a. gekoppeld aan de leerlingenkenmerken van de school, de schoolse achterstand van de leerlingen, de studierichtingen enzovoort. Op die manier krijgt de school inzicht in het profiel van de vroegtijdig schoolverlater en de oorzaken van uitval.

Actie 3	Jaarlijkse update van de cijfers op schoolniveau		
	VSV	DOV AgODi	Lopend
	Spijbelen en definitieve uitsluiting	DOV AgODi	2016

De school wordt ondersteund door de onderwijsverstrekkers en lokale actoren zoals de lokale besturen, de CLB's, VDAB enzovoort. Gelet op hun rol in het bestrijden van schooluitval zullen ook deze actoren – voor die scholen die hiervoor de toestemming geven – inzage krijgen in de cijfers op schoolniveau voor de scholen op hun grond- of werkingsgebied.

Ter ondersteuning van een lokaal beleid inzake vroegtijdig schoolverlaten kan het interessant zijn om de leerlingenstroom binnen een regio in kaart te brengen. Op die manier wordt bijvoorbeeld duidelijk op welke scholen voornamelijk leerlingen vertrekken en welke nieuwe leerlingen ontvangen. Dit kan een verklarende factor zijn waarom bepaalde scholen meer vroegtijdig schoolverlaters hebben dan andere.

Actie 4	Jaarlijkse update van de cijfers op schoolniveau voor de betrokken lokale partners		
	VSV	DOV AgODi	Sept. 2016
	Spijbelen en definitieve uitsluiting	DOV AgODi	2016
	De leerlingenstroom tussen scholen binnen een lokale context jaarlijks in kaart brengen en ter beschikking stellen aan de lokale actoren	DOV	2017

Vroegtijdig schoolverlaters kunnen buiten het leerplichtonderwijs alsnog een kwalificatie behalen. Interessant is om in kaart te brengen via welke kanalen vroegtijdige schoolverlaters die kwalificatie behalen: examencommissie, volwassenenonderwijs, OKOT, enz.

Actie 5	Identificeren welke VSV'ers in een kwalificerend traject zitten en via welke kanalen zij alsnog een kwalificatie behalen buiten het secundair onderwijs.	DOV	2017
------------	--	-----	------

Vandaag wordt een vroegtijdig schoolverlater niet opgevolgd. Die leerling valt immers niet langer onder de procedure van leerplichtcontrole. De kans bestaat dat deze jongere voor lange tijd van de radar verdwijnt. Om dit te vermijden is een identificatie van deze jongeren nodig om zo een activeringsbeleid te kunnen starten/garanderen zoals vermeld in het Regeerakkoord³¹ en het jeugdgarantieplan. De Europese Commissie heeft er bij de EU-landen op aangedrongen dat jongeren tot 25 jaar binnen 4 maanden na afronding van hun opleiding of nadat zij werkloos zijn geworden een passend aanbod moeten krijgen voor een baan, opleiding of stage. Dit 'jeugdgarantieplan' maakt deel uit van een pakket maatregelen bedoeld om de werkloosheid onder Europese jongeren terug te dringen. Conform deze Europese Jeugdgarantierichtlijn voert VDAB dan ook verschillende acties uit zodat jongeren uiterlijk na 4 maanden werkloosheid geactiveerd kunnen worden. Ook zij doen dit door een traject op maat uit te werken waarin maximaal ingezet wordt op competentieversterking (individuele beroepsopleiding, werkinlevingsprojecten voor jongeren, instapstages, ...) en een snellere en 'klevende' activering. Vandaag de dag begeleidt VDAB die jongeren die zich effectief bij hun inschrijven. Een aantal jongeren worden hierdoor niet bereikt. Om een beter zicht te krijgen op die jongeren moet er een effectief partnerschap ontwikkeld worden tussen de VDAB en onderwijs (met aandacht voor de NEET's, maar ook voor vroegtijdig schoolverlaters).

Een eerste stap die hierin gezet moet worden is het onderzoeken hoe jongeren die vroegtijdig de school hebben verlaten, noch actief zijn op de arbeidsmarkt, noch een opleiding volgen, geïdentificeerd kunnen worden. Dit is niet evident, maar hierin kunnen wellicht wel stappen vooruit gezet worden. Zo dient VDAB een zicht te krijgen op de groep van vroegtijdig schoolverlaters die zich niet bij hen aanmeldt en die geen onderwijs of opleiding volgt. Hiervoor dienen data van onderwijs en VDAB aan elkaar gekoppeld te worden. Het koppelen van onderwijsdata met VDAB-data stelt VDAB in staat om deze

³¹ Pg 34 Regeerakkoord: *Jongeren en in het bijzonder ongekwalificeerde schoolverlaters: In overleg met het beleidsdomein onderwijs zetten we verder in op een betere aansluiting onderwijsarbeidsmarkt en op het remediëren van vroegtijdig schoolverlaten. We garanderen voor alle jonge werkzoekenden binnen de vier maanden een aanbod op maat: een persoonlijke ondersteuning bij het zoeken naar een job, een intensieve begeleiding, beroepsopleiding of (tijdelijke) werkervaring. We blijven inzetten op individuele beroepsopleiding (IBO) en andere formules van werkpleklers zoals de Wijk-trajecten voor ongekwalificeerde schoolverlaters/jongeren. Ten slotte stimuleren we de aanwerving en duurzame inzetbaarheid van laaggeschoolde jongeren door een lastenverlaging en de versterking van hun competenties.*

vroegtijdige schoolverlaters te identificeren³². VDAB kan dan vervolgens van deze personen in eerste instantie nagaan of ze nog op één of andere manier opleiding of onderwijs volgen en dus wel/niet verder geactiveerd/begeleid moeten worden.

Actie 6	Databanken tussen onderwijs en werk koppelen om zo een beter zicht te krijgen op de NEET-jongeren om hen verder te kunnen activeren/begeleiden naar opleiding of werk.	VDAB Beleidsdomein O&V	Vorbereiding start najaar 2015
---------	--	------------------------------	--------------------------------

Vandaag zijn er 18 verschillende codes om een afwezigheid binnen een school te registreren. Daarom zal het aantal codes en het registratiesysteem van de afwezigheidscodes onder de loep genomen worden. Dit om zo de planlast voor de scholen te verminderen door het systeem te vereenvoudigen. We zullen ook bekijken of er vandaag codes ontbreken die relevante beleidsinformatie kunnen opleveren. Op die manier hopen we tot een nog betere registratie te komen. De mogelijkheden voor vereenvoudiging maar ook noodzakelijke aanvullingen zullen onderzocht worden, onder meer ook rekening houdend met de noodzakelijke informatie die hieruit dient voort te vloeien.

Actie 7	Vereenvoudiging registratiesysteem van de afwezigheidscodes	AgODi	Start 2015
---------	---	-------	------------

We verstrengen de definitie van problematische afwezigheid. Vandaag spreken we van een problematische afwezigheid vanaf 30 halve dagen (binnen hetzelfde schooljaar). In de toekomst is dit vanaf 15 B-codes³³. Hiervoor zullen de nodige decretale aanpassingen worden doorgevoerd.

Actie 8	Melding problematische afwezigheid aan AgODi vanaf 15 B-codes	DOV/AgODi	2015
---------	---	-----------	------

4.1.2 Coördinatie

De strijd tegen schoolse uitval vraagt een goed uitgebouwde en gedragen samenwerking, zowel over de verschillende beleidsdomeinen heen (horizontale samenwerking), als tussen het federale, regionale, lokale en schoolniveau (verticale samenwerking). Het is belangrijk dat al deze actoren met elkaar in dialoog gaan om samen de strijd tegen schooluitval aan te gaan. Er zal daarom ook afstemming en overleg over de verschillende beleidsniveaus en

³² Het koppelen van onderwijsdata aan VDAB-gegevens is een eerste stap, hierdoor alleen kunnen niet alle NEET-jongeren worden gevat (zo vatten we bv niet de gekwalificeerden die geen werk hebben en geen bijkomende opleiding volgen). Daarenboven kunnen jongeren ook ingeschreven zijn in onderwijs en opleidingen van de Franse gemeenschap of daarbuiten.

³³ Alle afwezigheden worden per halve dag geregistreerd.

beleidsdomeinen heen nodig zijn om deze aanpak te realiseren. In dit luik nemen we alle acties op die deze dialoog en samenwerking vereisen.

We opteren, gelet op de noodzakelijke afstemming tussen onderwijs, welzijn en andere actoren, voor bestaande structuren. Binnen het decreet betreffende de integrale jeugdhulp is het intersectorale regionale overleg jeugdhulp (IROJ) op regionaal, i.c. provinciaal niveau geïnstalleerd. Zij brengen zowel de CLB's als de welzijnsactoren samen, uitgebreid met o.a. de participatie van de justitiële actoren in jeugdzaken. De uitbreiding met lokale actoren inzake 'werk' kan vrij eenvoudig gerealiseerd worden. Daarenboven, gelet op het feit dat het toepassingsgebied van het vermelde decreet gaat tot 25 jaar, voor jongeren die vragen of begeleiding hadden voor hun 18de verjaardag, biedt dit forum ook het voordeel van de focus op continuïteit, waardoor we breukmomenten kunnen vermijden.

Op het vlak van coördinatie krijgt dit IROJ dan ook een centrale rol.

Het IROJ initieert in zijn werkingsgebied op systeemniveau netwerken leerrecht die, afhankelijk van de lokale en regionale context, provinciaal, arrondissementeel of per centrumstad georganiseerd worden. Het IROJ is ook verantwoordelijk voor een goede samenwerking tussen deze lokale netwerken leerrecht en het regionale kader. Naast deze samenwerking op systeemniveau komt er ook op casusniveau overleg en afstemming. Hier zijn de CLB's regisseur van het noodzakelijke casusoverleg. Voor elke jongere die vast loopt, indiceert het CLB een hulpprogramma en zoekt samen met aanbieders van schoolvervangende trajecten naar het gepaste aanbod.

Een regionale en integrale aanpak

Een horizontale, integrale aanpak tegen schooluitval wordt best regionaal ingebed. Een goed afgestemd regionaal beleid inzake schooluitval vereist minimaal een duidelijke rol- en taakverdeling, realistische doelstellingen en gedragen afspraken en engagementen tussen alle actoren, zowel onderwijs- als welzijnsactoren, maar ook justitiële actoren als actoren binnen werk (VDAB). Een afsprakenkader waarin dit alles wordt uitgeklaard kan hierbij een nuttig instrument zijn.

Van hieruit kan regionaal een gerichte aanpak op schooluitval verder worden uitgezet in concrete programma's binnen de regio. Dergelijke programma's om spijbelen aan te pakken, jongeren@risk te begeleiden en te re-integreren binnen onderwijs en dus finaal schooluitval te vermijden, omvatten minimaal de afspraken tussen de actoren in het organiseren van:

- de initiëring en afstemming met de netwerken leerrecht
- een eerste interventie;
- de aanbieders van onderwijs-welzijnstrajecten

Actie 9	IROJ uitbreiden met de noodzakelijke actoren vanuit werk. Het IROJ maakt regionale afspraken omtrent het initiëren van én de samenwerking	AG Jongerenwelzijn en O&V werken	Start 2016
------------	---	--	------------

	met de lokale netwerken leerrecht, het voorzien van een eerste interventie en het aanbod van flexibele trajecten.	dit kader uit	
--	---	---------------	--

Lokale netwerken leerrecht

Het IROJ zorgt dat er in haar werkingsgebied netwerken leerrecht komen. Het netwerk is verantwoordelijk voor de opmaak, uitrol en evaluatie van het beleid inzake spijbelen, vroegtijdig schoolverlaten, jongeren@risk en NEET-jongeren, zowel voor leerplichtige jongeren als niet meer leerplichtigen. Het netwerk leerrecht brengt alle lokale actoren samen om een lokaal beleid uit te werken. Het gaat over actoren die vandaag hierin een verantwoordelijkheid hebben zoals de scholen, de CLB's, CAW, Jongerenwelzijn, CGG, VDAB, OCMW, de pedagogische begeleidingsdiensten,....

Hoe die samenwerkingsverbanden en lokale afspraken gemaakt worden is afhankelijk van de lokale context. Het netwerk leerrecht is zelf verantwoordelijk voor het stellen van prioriteiten in het lokale beleid inzake schooluitval en stemt dit af op de aanwezige noden, behoeften en bestaande praktijken. Wat betreft de bestaande praktijken denken we aan het netwerk leerrecht in Leuven, netwerk leerrecht in Limburg, het Centraal Meldpunt in Antwerpen³⁴, praktijkvoorbeelden zoals een spijbelambtenaar of een leerplichtambtenaar,

Concreet zet het netwerk in op het opstarten van samenwerkingsverbanden voor een beleid inzake schooluitval (spijbelen, vroegtijdig schoolverlaters en jongeren@risk):

- het netwerk leerrecht heeft inzicht in de cijfers VSV van de scholen in de regio en dynamiseert de school en de actoren rond de school (onder meer CLB en PBD) indien nodig.
- Het netwerk leerrecht kent de lokale context (behoefte, noden, bestaande praktijken, aanbod). Het netwerk mobiliseert de betrokken lokale actoren en heeft daarvoor de nodige kennis over wie de stakeholders zijn en welke actoren betrokken moeten worden om een lokaal beleid op te zetten. Actoren kunnen bij het netwerk terecht voor informatie over al deze aspecten.
- Het netwerk leerrecht werkt een lokaal afsprakenkader uit met alle betrokken lokale stakeholders. In dit afsprakenkader wordt duidelijk wie welke rol en

³⁴ http://onderwijsantwerpen.be/sites/default/files/Spijbelrapport_2013_2014_finaal.pdf

verantwoordelijkheid op zich neemt in de strijd tegen schooluitval . Al deze lokale actoren stellen realistische, haalbare en meetbare doelstellingen in hun lokaal beleid voorop en werken acties uit om deze te realiseren. Zo wordt duidelijk wie welk engagement kan nemen bij de uitwerking van het lokale beleid. Tot slot worden er duidelijke afspraken gemaakt over de opvolging van de uitrol van het lokale actieplan en omtrent evaluatie.

- Specifiek voor vroegtijdig schoolverlaters werkt het netwerk leerrecht een afsprakenkader uit met o.a. het volwassenonderwijs, Syntra en VDAB en andere opleidingsverstrekkers in de regio. Met dit afsprakenkader moet duidelijk zijn wie welke verantwoordelijkheid opneemt wanneer een niet langer leerplichtige jongere de school zonder kwalificatie verlaat. Deze afspraken liggen in lijn met afspraken die hieromtrent op Vlaams niveau zullen gemaakt worden. De lokale vertaalslag hiervan zal gebeuren samen met de betrokken actoren.
- Deze netwerken leerrecht komen op regelmatige basis samen om hun werking/knelpunten/prioriteiten/praktijken/evoluties met elkaar en met de Vlaamse Overheid te bespreken.
- De netwerken leerrecht organiseren zich zo dat ze op het regionaal niveau een vertegenwoordiging afvaardigen in het intersectorale regionale overleg jeugdhulp van hun regio.

Actie 10	Opzetten of verankeren van lokale netwerken leerrecht.	IROJ	2016
----------	--	------	------

Actie 11	Aanreiken van een ontwerp van lokaal afsprakenkader als instrument voor de netwerken leerrecht	DOV	Juni 2015
----------	--	-----	-----------

Horizontale samenwerking

In het Brusselse Bestuursakkoord lezen we dat er nood is aan de verdere uitbouw en afstemming van de initiatieven die het schoolverzuim aanpakken, het welbevinden op school vergroten, de studiekeuze verbeteren en de (her)aansluiting bij onderwijs, opleiding en arbeidsmarkt vergroten. In het akkoord staat dat hiervoor een aangepaste vzw-structuur zal worden opgericht, Time-Out Brussel, die net- en sectoroverstijgend zal werken. Hiervoor zullen structurele afspraken gemaakt worden tussen de beleidsdomeinen Onderwijs en Welzijn, met het oog op het verhogen van de doelmatigheid.

Om de strijd tegen schoolverzuim en VSV aan te gaan zal er een overleg worden opgezet tussen de Brusselse gemeenten, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Vlaamse Overheid om de strijd tegen schoolverzuim en vroegtijdige schooluitval aan te gaan.

Actie 12	Deelnemen aan het overleg in Brussel om de strijd tegen schoolverzuim en VSV aan te gaan.	DOV AgODi	2015
----------	---	--------------	------

Een ander punt van horizontale coördinatie vinden we in de beleidsnota Werk onder punt 7.3. 'Realiseren van een aanbod op maat voor alle jonge werkzoekenden':

Binnen de vier maanden na inschrijving garanderen we voor alle jonge werkzoekenden een aanbod op maat in functie van zijn of haar noden, dat wil zeggen een persoonlijke ondersteuning bij het zoeken naar een job, een intensieve competentieversterkende begeleiding, een beroepsopleiding of een (tijdelijke) werkervaring. We willen niet enkel een dienstverlening creëren voor onze jongeren, maar ook en vooral een dienstverlening die in co-creatie met onze jongeren tot stand komt. Het is van groot belang dat we onze schoolverlaters zo vroeg mogelijk bewust maken van hun rechten en plichten en van de dienstverlening van VDAB. Dit willen we bereiken door actief promotie te voeren bij scholen, uitbetalingsinstellingen en via gerichte media-acties. Ook breiden we de e-services verder uit om jongeren langs deze weg te bereiken en te betrekken. We willen ook sterker inzetten op de boodschap naar werkgevers toe om jongeren een kans te geven zodat ze een eerste werkervaring kunnen opdoen en tegelijkertijd hun competenties versterken. Werkplekleren, IBO, instapstages, Wij!-trajecten zijn de formules tot succes, die we wensen te verdiepen en te verbreden, en waarrond we gericht willen werken in co-regie met de Vlaamse (groot)steden en gemeenten. We willen ook de rol van sport in de competentieontwikkeling van jonge werkzoekenden en trajecten naar werk verder uitdiepen en de impact van trajecten met een sportcontext laten evalueren.

We gaan in overleg met de VDAB over hoe dit activeringsbeleid gegarandeerd kan worden en vooral ook voor wie dit gegarandeerd kan worden Dit laatste is ook een belangrijke vraag in kader van actie 6 omtrent identificatie. Deze afspraken moeten zowel gemaakt worden op Vlaams niveau als vertaald worden op lokaal niveau.

Actie 13	Afspraken maken met VDAB omtrent het activeringsbeleid (zowel lokaal als op Vlaams niveau) voor vroegtijdige schoolverlaters die niet actief zijn op de arbeidsmarkt/geen opleiding volgen.	DOV VDAB	September 2015
----------	---	-------------	----------------

In de beleidsnota 'Integratie en inburgering' vinden we volgende passage terug:

Een specifieke categorie voor wie het huidige onthaalaanbod binnen onderwijs niet voldoende is, zijn de 16-18-jarige nieuwkomers. Deze groep kent een hoge schooluitval en een problematische doorstroom naar verdere opleidingen of de werkvloer. Nieuwkomers die na hun 16 jaar instromen in het leerplichtonderwijs, moeten een leertraject aangeboden krijgen dat maximaal voorbereidt op verder studeren of werken. Een intensieve (loopbaan)begeleiding is daarin essentieel. Het agentschap Integratie en Inburgering krijgt de opdracht om voor hen een aanbod uit te werken aanvullend bij en geïntegreerd met het leerplichtonderwijs. Daarnaast wil ik in overleg met de minister van Onderwijs initiatieven nemen om de ouderbetrokkenheid van ouders van vreemde herkomst te verhogen. Het agentschap kan in nauwe samenwerking met scholen een passend onthaalaanbod voor ouders ontwikkelen.

In uitvoering hiervan en in het kader van het Asiel-, Migratie- en Integratiefonds (AMIF) is een oproep gelanceerd om een goede startpositie te creëren voor 16- tot 18-jarige nieuwkomers. Deze oproep richt zich naar de Agentschappen voor Integratie en Inburgering om proeftuinen op te zetten. In het kader van deze proeftuinen wordt (1) een centrale begeleiding aangeboden om samen met de jongere een leer- en ontwikkeltraject op maat uit te stippelen en (2) een lerend netwerk opgezet om het aanbod van de lokale actoren uit diverse sectoren (opvang, integratie, onderwijs, werk, welzijn, vrije tijd) te stroomlijnen. De proefprojecten starten op 1 oktober 2015 en lopen tot 31 december 2016.

Op 1 september 2014 is het tweejarig OBPWO-onderzoek “Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers (OKANS)” gestart. Dit onderzoek omvat een kritische analyse van de concrete praktijken van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers en de impact van het onthaalonderwijs op de schoolloopbanen van deze leerlingen. Binnen dit onderzoek is ook specifiek oog voor de 16- tot 18-jarige anderstalige nieuwkomers. Het OBPWO-onderzoek loopt tot eind augustus 2016.

Actie 14	Overleg tussen Onderwijs en Integratie & Inburgering om de uitrol van de beleidsnota uit te werken. Voor het aanbod voor de 16- tot 18jarige nieuwkomers gebeurt dit op basis van de evaluatie van de proefprojecten in het kader van AMIF en de resultaten van het OBPWO-onderzoek OKANS.	DOV Agentschappen Integratie en Inburgering, ABB	Vanaf september 2015
----------	--	--	----------------------

De samenwerking met de *meer justitiële partners* krijgt in eerste instantie vorm door de deelname vanuit onderwijs aan het ‘*expertisenetwerk schoolverzuim*’ van het college van procureurs-generaal om het reageren op deze thematiek hier op de agenda te plaatsen.

Met het nieuwe decreet integrale jeugdhulp moeten de krachtlijnen inzake een gecoördineerde aanpak van spijbelen met politie en justitie lokaal herbekeken worden. Het

vanuit de hulpverlening omgaan met problematisch spijbelgedrag willen we ook vormgeven in gedifferentieerde, duidelijke en constructieve maatregelen, rekening houdende met de mate en de ernst van verontrusting.

Actie 15	Opleveren van nieuwe duidelijke krachtlijnen voor de aanpak van de spijbelproblematiek.	DOV AgODi Welzijn Binnenlandse zaken justitie	2015
----------	---	---	------

Voor de samenwerking tussen AgODi en de parketten in het kader van de leerplichtcontrole (absoluut schoolverzuim) moeten ook de bestaande afspraken vernieuwd worden. Hiervoor wordt er een nieuw samenwerkingsprotocol afgesloten waardoor er sneller wordt ingegrepen.

Actie 16	Afsluiten nieuw samenwerkingsprotocol AgODi – parketten om sneller ingrijpen mogelijk te maken.	DOV en AgODi ism Agentschap Jongerenwelzijn, Vaste Commissie voor de Lokale Politie en de Nederlandstalige parketcriminologen	2015
----------	---	---	------

Actie 17	Vertaling van de centrale krachtlijnen op lokaal niveau	Lokale actoren	2015
----------	---	----------------	------

4.2 Preventie

Inzetten op preventie biedt de meeste kans op succes. Langdurige preventieve activiteiten zijn succesvoller dan compenserende activiteiten gericht op leerlingen die al zijn uitgevallen. In de praktijk blijkt het moeilijk te zijn om vroegtijdig schoolverlaters terug te laten keren naar school.

4.2.1 Zorg- en talenbeleid op school

Een goed preventief beleid inzake schooluitval begint in de klas en de school, maar de hoofdverantwoordelijkheid ligt uiteraard bij de ouders en de leerlingen zelf. Ook de school kan een rol vervullen bij het bestrijden en aanpakken van vroegtijdig schoolverlaten. Daarnaast zijn ook vrijetijdsinitiatieven die aandacht hebben voor leren van belang omwille van hun preventieve impact op spijbelen, vroegtijdig schoolverlaten, schoolmoeheid, enzovoort. Ook aandacht voor taal en het uitwerken van een talenbeleid op school is in het

kader van preventie belangrijk. Wie in een rijke taalomgeving geboren wordt, heeft een voorsprong op wie de eerste levensjaren in een taalarme omgeving doorbrengt. Dat geldt zowel voor Nederlandstalige als voor anderstalige kinderen. Zo weten we dat kinderen die als thuistaal niet het Nederlands hebben, meer kans hebben om zonder diploma het secundair onderwijs te verlaten.

Basisonderwijs

Inzake vroegtijdig schoolverlaten is het van belang dat we niet enkel het secundair onderwijs hierin een rol toebedelen. Het is ook essentieel dat het basisonderwijs zich hier mee verantwoordelijk voelt. De rol van het basisonderwijs inzake VSV is er vooral één van preventieve aard: een zo optimaal mogelijke start en verloop van de schoolloopbaan in het basisonderwijs zorgt ervoor dat een leerling maximaal voorbereid aan het secundair onderwijs kan beginnen en op die manier minder risico loopt op VSV in het secundair onderwijs.

Deze preventieve rol van het basisonderwijs start reeds in het kleuteronderwijs. Het accent ligt hier op een vroege en maximale kleuterparticipatie vanaf drie jaar met de bedoeling de schoolloopbaan en taalverwerving Nederlands positief te beïnvloeden en te realiseren. Hierbij willen we ons focussen op die groepen die we nu onvoldoende bereiken zoals bvb anderstalige ouders. Er zal een inventaris opgemaakt worden van de diverse acties van de verschillende betrokkenen om hun resultaten te evalueren. Wat inschrijvingen betreft is een samenwerking met Kind en Gezin belangrijk. Ook de samenwerking met de Huizen van het Kind die op hun beurt samenwerken met de CLB's moet gepreciseerd worden. Dit alles zal in een eindrapport kleuterparticipatie opgenomen worden dat tegen april 2016 rond moet zijn.

Ook voor wat betreft het lager onderwijs, waar de leerlingen reeds leerplichtig zijn, zetten we in op een maximale aanwezigheid van leerlingen op school.

In dit kader is het van belang te werken aan het welbevinden van de leerlingen. Een positieve, stimulerende en ondersteunende omgeving is belangrijk, ook in het basisonderwijs. Leerlingen die al van in het lager onderwijs een verminderde interesse in schoolwerk hebben en zich weinig betrokken voelen zijn risicoleerlingen voor vervroegde schooluitval. Naast betrokkenheid van de leerlingen is ook ouderbetrokkenheid van belang.

Het belang van het verwerven van de Nederlandse taal als basis voor competentieontwikkeling en als motor voor gelijke kansen blijft in de dagelijkse praktijk van elke onderwijsinstelling verankerd via het realiseren van een talenbeleid op maat van de school en de leerlingenpopulatie.

Belangrijk is ook dat in het basisonderwijs sterke leerkrachten in sterke schoolteams elke leerling zo ver mogelijk krijgen, dit vanuit de eigenheid en de geïntegreerde aanpak van het basisonderwijs. De versterking van de leerkrachten en/in het schoolteam willen we mee

bereiken door scholen van elkaar te laten leren, via het opvolgen en verspreiden van goede praktijkvoorbeelden. Dit inzake omgaan met differentiatie en flexibele leerwegen, inzake competentieontwikkeling voor de leerkrachten in de laatste jaren lager onderwijs (waar de uitdagingen groter zijn) en inzake de manier waarop scholen hun leerlingen voorbereiden op de overgang van lager naar secundair onderwijs. Met betrekking tot differentiatie, flexibele leerwegen en competentieontwikkeling zetten we hiertoe ook praktijkgericht onderzoek op.

We zetten ook in op een versterking van de lerarenopleiding, ook in het kleuter- en lager onderwijs, en op een sterkere ondersteuning van schoolteams tot op de klasvloer door de pedagogische begeleidingsdiensten.

Nascholingsorganisaties, pedagogische begeleidingsdiensten en lerarenopleidingen vragen we om instrumenten uit te werken die scholen kunnen ondersteunen bij het uitbouwen van een talenbeleid.

Heel wat lerarenopleidingen nemen bij hun instromende studenten een oriënterende taaltoets af. In overleg met deze lerarenopleidingen verwerken we deze aanvangsdiagnostiek tot een instaproef die potentiële studiekezers voor de start tot de lerarenopleiding moeten afleggen.

Tot slot verwijzen we hier ook naar de preventieve gezinsondersteuning binnen de Huizen van Kind. De Huizen van het Kind zijn tevens een belangrijke actor in het stimuleren van de taalontwikkeling bij jonge (anderstalige) kinderen en een hefboom naar kleuterparticipatie en betrokkenheid van ouders op de opvoeding. Samen met Welzijn zal bekeken worden welke rol de Huizen van het Kind kunnen opnemen bij de uitwerking van de actie 19.

Secundair onderwijs

Met de cijfers die de scholen zullen krijgen via Mijn Onderwijs en de informatie die ter beschikking gesteld zal worden (zie lancering website actie 30) kunnen de scholen aan de slag om een beleid op schoolniveau uit te werken. In het kader van schooluitval is het, naast de verantwoordelijkheid voor de ouder en de leerling zelf, belangrijk dat scholen schools falen blijven bestrijden, leerlingen ondersteunen in hun studie- en beroepskeuze en hen motiveren door een positief schoolklimaat te creëren. Dit alles kadert in een gedragen zorgbeleid op schoolniveau.

Volgende elementen worden in onderzoek naar voren geschoven als succesfactoren die bijdragen tot het leerrecht, het verminderen van spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten: voorkomen en terugdringen van onderwijsachterstand, hoge verwachtingen hebben ten aanzien van de prestaties van leerlingen (een autoritatieve schoolstijl), het stimuleren van succeservaring, goede studie- en beroepskeuzebegeleiding die leerlingen een toekomstperspectief geeft, het creëren van een warm en veilig schoolklimaat, een sterk beleidsvoerend vermogen, het stimuleren van leerlingenparticipatie, ouderbetrokkenheid, enzovoort.

Uiteraard past een beleid inzake schooluitval in het bredere zorgbeleid van de school dat gedragen wordt door directie, leerkrachten en leerlingen. Dit alles moet bijdragen aan een warm, veilig en ook uitdagend schoolklimaat.

De school kiest zelf hoe ze dit concreet invult. Ze staat er uiteraard niet alleen voor maar wordt hierin ondersteund door het CLB, de pedagogische begeleidingsdienst (PBD) en andere lokale actoren/VDAB. Ook op de website (zie actie 30) zullen tips en praktijkvoorbeelden worden uitgewerkt als inspiratie voor het uittekenen van een beleid op schoolniveau.

Voor leerlingen in het secundair onderwijs bestaat sinds kort, naast de mogelijkheid tot het organiseren van inhaallessen, de vrije invulling van het keuze- of complementair gedeelte en het organiseren van flexibele leertrajecten, nu ook de mogelijkheid om extra taallessen in te richten. Deze extra taallessen kunnen oplopen tot maximaal drie uur per week bovenop de lessentabel van het structuuronderdeel waarin de betrokken leerling is ingeschreven.

Actie 18	Inzetten op het verhogen van kleuterparticipatie - opleveren eindrapport kleuterparticipatie.	DOV en AgODi	Lopend/April 2016
----------	---	--------------	-------------------

Actie 19	Scholen zetten in op preventieve acties door het welbevinden en betrokkenheid van leerlingen en ouders permanent te bewaken/verhogen.	Scholen in BaO en SO	Lopende
----------	---	----------------------	---------

Actie 20	In het kader van de versterking van de lerarenopleiding samen met de lerarenopleiders bekijken hoe het curriculum kan aangepast worden (kleuterparticipatie, talenbeleid, differentiatie, overgang lager en secundair onderwijs, studie- en beroepskeuzebegeleiding, overdracht onderwijs-arbeidsmarkt ...)	DOV en lerarenopleiders	2015
----------	---	-------------------------	------

Actie 21	Verder bouwen aan een versterking van het talenbeleid in het onderwijs en volgen de recent ingevoerde vernieuwingen met betrekking tot de kennis van het Nederlands als onderwijstaal (de taalscreening, het taaltraject, het taalbad en extra taallessen) op. Via onderzoek inzicht verkrijgen in de samenhang tussen het gevoerde talenbeleid en het spijbelgedrag van de leerling. Dit kan dan een basis zijn om deze maatregelen te evalueren.	DOV	Lopende / Najaar 2016 (onderzoek)
----------	---	-----	-----------------------------------

Actie 22	Opvolgen en verspreiden van praktijkvoorbeelden met betrekking tot differentiatie, competentieontwikkeling voor leerkrachten en schoolteams en de manier waarop scholen hun leerlingen voorbereiden op de overgang van lager naar secundair onderwijs.	DOV	Lopende
----------	--	-----	---------

Actie 23	Scholen werken in hun zorgbeleid concrete acties uit om spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen.	Scholen BaO en SO	Lopende
----------	---	----------------------	---------

4.2.2 Studie- en beroepskeuzebegeleiding

Een goede preventieve aanpak inzake schooluitval omvat ook een kwaliteitsvolle studie- en beroepskeuzebegeleiding die leerlingen voorbereidt op de keuzes die hen te wachten staan, zowel binnen onderwijs als daarbuiten. Deze studie- en beroepskeuzebegeleiding ondersteunt leerlingen om voldoende zelfkennis te ontwikkelen zodat zij bewuste en positieve studie- en beroepskeuzes kunnen maken. Met het beleidsdomein Werk zal bekeken worden hoe in de informatieverstrekking ten aanzien van leerkrachten, CLB-medewerkers en leerlingen de component arbeidsmarktinformatie verder uitgebouwd kan worden. Hiervoor is overleg nodig met de collega's van de website onderwijskiezer.

Samen met het beleidsdomein Werk zal bekeken worden hoe het instrument van VDAB 'MijnLoopbaan' zijn ingang kan vinden binnen de scholen als instrument om leerlingen te begeleiden bij hun studie- en beroepskeuzeprocessen en om een warme overdracht te kunnen voorzien van onderwijs naar arbeidsmarkt³⁵.

Actie 24	Arbeidsmarktinformatie en informatie over mogelijkheden om verder te studeren geven aan leerkrachten, CLB-medewerkers en leerlingen + inbrengen van het instrument 'MijnLoopbaan' in de klaspraktijk.	DOV, VDAB	Lopende
----------	---	-----------	---------

4.2.3 Werken aan welbevinden

Scholen en schoolteams zijn verantwoordelijk voor een goed schoolklimaat. Een goed schoolklimaat is niet alleen bevorderend voor het welbevinden van leerlingen. Werken aan de arbeidsorganisatie maakt ook leraars en teams krachtiger en geeft meer zuurstof. Leraren vaardig maken in het omgaan met groepen, het lezen van signalen van leerlingen is hierbij

³⁵ Zie ook recent VLOR-advies hieromtrent <http://www.vlor.be/sites/www.vlor.be/files/rso-rso-end-1415-001.pdf>

essentieel. Scholen moeten alerte en gevatte reacties geven op signalen van leerlingen die zich op school niet goed voelen.

In het kader van welbevinden focussen we op het thema pesten. Naast de pedagogische begeleidingsdiensten zijn, indien nodig, zeker ook de CLB's hun partner. In het kader van pesten werken we een geïntegreerde aanpak uit die vertrekt vanuit de kennis en het materiaal dat voorhanden is. Samenwerking, afstemming, kennisdeling en nemen van verantwoordelijkheid over de beleidsdomeinen heen is hierbij cruciaal. We verwijzen hier naar de mededeling op de Vlaamse Regering van 6 maart 2015 als reactie op het VLOR-advies over de preventie en de aanpak van pesten op school.

Actie 25	Uitwerken van een beleidsdomeinoverschrijdend plan van aanpak inzake pesten.	DOV als trekker FOD Binnenlandse Zaken, FOD Justitie, Departementen WVG en CSJM	Lopende
----------	--	--	---------

Hierbij wordt er o.a. gerekend op de kracht van kinderen en jongeren. Specifiek zal er ingezet worden op peer mediation of leerlingenbemiddeling om pesten tegen te gaan. Dat is een methode waarbij kinderen en jongeren na een opleiding zelf leren conflicten aan te pakken. Kinderen en jongeren kunnen als bemiddelaar optreden bij conflicten tussen leeftijdsgenoten. Een goede opleiding, coaching ingepast binnen een schoolcultuur is hierbij essentieel, samen met duidelijke leerlinggerichtheid van de directie.

Actie 26	Inzetten op peer mediation om pesten tegen te gaan.	DOV	Lopende
----------	---	-----	---------

4.2.4 De rol van inspectie

Ook aan de onderwijsinspectie wordt een belangrijke rol toegekend in dit verhaal. De inspectie gaat de kwaliteit van het zorgbeleid na. Hierbij heeft zij o.a. aandacht voor het beleid omtrent spijbelen, vroegtijdig schoolverlaten en zittenblijven. De gegevens over problematische afwezigheden en vroegtijdig schoolverlaten worden geanalyseerd in relatie tot andere outputgegevens en worden dus gekaderd in het bredere zorgbeleid van de school. In geval van tekortkomingen zal de inspectie hierover rapporteren in het doorlichtingsverslag. De inspectie zal ook proactief de ontwikkelde vragenlijsten omtrent welbevinden ter beschikking stellen van scholen. Zo kan elke school, ook los van een inspectiebezoek, deze lijsten gebruiken als screening van hoe haar leerlingen kijken naar het welbevinden op school.

Actie 27	De inspectie gaat de kwaliteit van het zorg- en talenbeleid van de scholen na en heeft hierbij o.a. aandacht voor spijbelen, zittenblijven en vroegtijdig schoolverlaten. Indien op dit vlak tekortkomingen worden vastgesteld zal zij hierover rapporteren in het doorlichtingsverslag.	Onderwijsinspectie 2015 Scholen BaO & SO
----------	--	---

4.2.5 De rol van de ouder

Uit het recente onderzoek van Keppens en Spruyt naar profielen van spijbelaars blijkt dat een belangrijke groep binnen de spijbelaars zogenaamde “ouder gedoogde sociale spijbelaars” zijn. Degene die scholen dus vaak zien als een bondgenoot om het spijbelen terug te dringen, blijken er vaak van op de hoogte te zijn, of zelfs de oorzaak van te zijn. Het kan echter ook omgekeerd: ouders die vanuit opvoedingsonmacht er niet in slagen om hun kinderen te doen stoppen met spijbelen. Voor deze laatste groep ouders willen we, in overleg met welzijn en justitie, bekijken of er aangepaste maatregelen kunnen voorzien worden voor de jongere zelf die spijbelt (zie actie 15).

Vanuit welzijn zal er ook de komende jaren verder ingezet worden op de ondersteuning van gezinnen, onder meer via de verdere uitbouw van de Huizen van het Kind. De Huizen van het Kind zijn een belangrijke actor in het stimuleren van de taalontwikkeling bij jonge (anderstalige) kinderen en een hefboom naar kleuterparticipatie en betrokkenheid van ouders op de opvoeding. Om ervoor te zorgen dat ouders en kinderen met al hun vragen voor een ruime ondersteuning terecht kunnen in de Huizen van het Kind, bouwen we bruggen met onder andere de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp³⁶. Verdere samenwerking tussen onderwijs en welzijn om van dit aanbod gebruik te maken en ouders toe te leiden naar dergelijke ondersteuningsmogelijkheden is nodig. Over deze betere toeleiding zal overleg worden opgestart met welzijn.

We verwijzen ook naar de schoolondersteuning omtrent ouderbetrokkenheid die gegeven wordt door het Agentschap Integratie en Inburgering en waar we verder op willen inzetten.

Actie 28	Welzijn werkt aan een betere toeleiding van ouders naar opvoedingsondersteuning binnen de Huizen van het Kind en de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp	DOV	2015
----------	--	-----	------

³⁶ Beleidsnota welzijn, pagina 41.

Ook bij de opstelling van de nieuwe beheersovereenkomst met de ouderkoepelverenigingen zal het thema pesten één van de aandachtspunten zijn. Hoe kunnen zij ouders sensibiliseren over het belang van een kwalificatie, de gevolgen van spijbelen/luxeverzuim en pesten en welke verantwoordelijkheid hebben ouders hierin. Ook het verhogen van de ouderbetrokkenheid van ouders van vreemde herkomst blijft opgenomen.

Actie 29	Rol en taak van de ouderkoepelverenigingen inzake spijbelen, pesten, vroegtijdig schoolverlaten en luxeverzuim uitklaren bij het uitwerken van de nieuwe beheersovereenkomst.	DOV en ouderkoepelverenigingen	2015
----------	---	--------------------------------	------

4.2.6 Ontwikkeling van een website

Naar Nederlands voorbeeld willen we een website ontwikkelen met meer informatie omtrent de problematiek van vroegtijdig schoolverlaten. Zo willen we informatie geven over de oorzaken, gevolgen, het profiel van de vroegtijdig schoolverlater, wat werkt in de strijd tegen schooluitval enzovoort. Bedoeling is om de problematiek van VSV in een breed beleidskader te plaatsen waarbij aandacht gaat naar de oorzaken van VSV. Met andere woorden aandacht voor preventieve maatregelen om de oorzaken van VSV aan te pakken zoals het creëren van een positief schoolklimaat, een goed gezondheidsbeleid op school, de aanpak van spijbelen, zittenblijven, geletterdheid, enzovoort.

Deze website heeft tot doel de scholen informatie aan te reiken. De informatie op de website moet schoolteams helpen om meer inzicht te krijgen in de problematiek van vroegtijdig schoolverlaten. Hiervoor werken we samen met de pedagogische begeleidingsdiensten.

Actie 30	Lanceren van de website	DOV	2016
----------	-------------------------	-----	------

4.2.7 Communicatie-acties

Binnen Klasse zal een themawerkgroep 'vroegtijdig schoolverlaten en spijbelen' opgestart worden. In deze themawerkgroep zal bekeken worden hoe Klasse het thema volgend schooljaar verder kan/zal uitwerken, met als focusdoelgroep leraren en directeurs. De werkgroep verzamelt ook goede praktijkvoorbeelden en mogelijke insteken (via actoren) voor ouders, leerlingen, intermediairs die werken met kansengroepen. Verder krijgt het thema in de dagelijkse werking continu aandacht (bv. warm schoolklimaat, studiekeuze en Roadies, zorgbeleid, cijfers schoolverlaters koppelen aan good practice...).

Actie 31	Communicatie omtrent vroegtijdig schoolverlaten, spijbelen en luxeverzuim opzetten.	Klasse	Lopende
----------	---	--------	---------

4.2.8 Stimuleren van flexibele leerwegen

De praktijk van zittenblijven wordt door internationale organisaties, zoals o.a. OESO³⁷, in twijfel getrokken. Afgaande op de huidige stand van het (internationale en Vlaamse) wetenschappelijk onderzoek, wordt zittenblijven doorgaans niet als de meest aangewezen maatregel beschouwd wanneer een leerling achterstand oploopt op school. Amerikaans, Europees en Vlaams onderzoek³⁸ (op verschillende datasets) toont immers aan dat de interventie van zittenblijven leidt tot een verhoogde kans op vroegtijdig schoolverlaten³⁹.

Zittenblijven moet voor de klassenraad een ultieme remedie zijn. Het nadenken over de praktijk van zittenblijven en het gebruik maken van alternatieven hiervoor is belangrijk in de strijd tegen schooluitval. Recentelijk werden er aanpassingen gedaan via het decreet rechtspositie van leerlingen in basis- en secundair onderwijs. Met deze aanpassingen willen we scholen meer doen nadenken over hun praktijk inzake zittenblijven. Vanaf 1 september 2014 moeten scholen voortaan volgende elementen respecteren bij een beslissing tot zittenblijven.

- Voorafgaande aan de beslissing tot zittenblijven overlegt de school met het CLB;
- De beslissing wordt ten aanzien van de ouders schriftelijk gemotiveerd en ook mondeling aan de ouders toegelicht;
- De school geeft aan welke bijzondere aandachtspunten er voor het volgende schooljaar zijn. Zo kan gericht rekening gehouden worden met de specifieke sterktes en zwaktes van de betrokken leerling.

De implementatie van deze nieuwe regelgeving moet in schooljaar 2015-2016 starten.

³⁷ Zie <http://www.oecd.org/dataoecd/35/58/48363440.pdf>.

³⁸ Juchtmans, G., Goos, M., Vandenbroucke, A., De Fraine, B. (2012). Zittenblijven in vraag gesteld. Een verkennende studie naar nieuwe praktijken voor Vlaanderen vanuit internationaal perspectief. HIVA, KULeuven.

³⁹ Leerlingen die blijven zitten in het basisonderwijs, lopen vier keer meer kans op vroegtijdig schoolverlaten. Voor leerlingen die een jaar vertraging opliepen in het secundair onderwijs (SO) stijgt de kans ten opzichte van normaal vorderende leerlingen tot 2.5 keer (bron: Lamote, C., Van Damme, J., Van Den Noortgate, W., Speybroeck, S., Boonen, T., de Bilde, J. (2013). Dropout in secondary education: An application of a multilevel discrete-time hazard model accounting for school changes. *Quality and Quantity*, 47 (5), 2425-2446). Een recente publicatie (Andrew, (2014) <http://sf.oxfordjournals.org/content/early/2014/09/03/sf.sou074.full>) legt de link tussen zittenblijven en vroegtijdig schoolverlaten en concludeert dat de kans op afstuderen voor zittenblijvers afhankelijk van de gebruikte dataset daalt tot 75% of zelfs tot 60%.

In het secundair onderwijs kan het uittekenen van flexibele leerwegen of de mogelijkheid tot herexamens een alternatief zijn om schools falen tegen te gaan. Zo wordt in de regelgeving⁴⁰ de doorstroom na tekorten mogelijk gemaakt via een flexibele leerweg. Het schoolbestuur kan beslissen dat de klassenraad de toelating krijgt om leerlingen met tekorten in het eerste leerjaar van de eerste, tweede respectievelijk derde graad, toch te laten overgaan naar het hoger leerjaar met de bedoeling daar dan die tekorten weg te werken. Op die wijze is er niet per definitie een jaar verlies en wordt het oriënteringsattest vervangen door een attest van regelmatige lesbijwoning over het eerste leerjaar. Deze maatregel geldt dus voor individuele leerlingen waarvoor de beslissing om definitief een B- of C-attest toe te kennen, té ingrijpend is. Deze maatregel is geen leerlingrecht maar een klassenraadsbevoegdheid.

We willen het gebruik van deze mogelijkheid verhogen door hierover te communiceren en door het verzamelen en verspreiden van praktijkvoorbeelden zodat duidelijk wordt hoe dergelijke leerwegen in de praktijk uitgetekend kunnen worden.

Actie 32	Duidelijke afspraken maken met de PBD's over hoe zij de scholen kunnen ondersteunen bij het uittekenen van flexibele leerwegen evenals het gebruik van zittenblijven en herexamens.	DOV en PBD's	2015
----------	---	--------------	------

Binnen dit kader werd recentelijk een onderzoeksopdracht toegekend naar flexibele leerwegen. Dit onderzoek omvat het verkennen en kritisch analyseren van verschillende praktijken van flexibele leerwegen in het gewoon onderwijs met het oog op de maximale ontplooiingskansen voor leerlingen, met aandacht voor leerprestaties, welbevinden, leerwinst, haalbaarheid voor leerkrachten en school enzovoort. Op die manier willen we inzicht krijgen in de mogelijkheden en valkuilen van deze vorm van differentiatie. Met andere woorden, dit onderzoek moet zicht geven op de implicaties op macroniveau, schoolorganisatorisch niveau, op het niveau van de klas en op niveau van de leerling. Bovendien focust het onderzoek zich op de (school-) organisatorische succesfactoren en randvoorwaarden die nodig zijn om flexibele trajecten te kunnen uittekenen. Op die manier willen we inzicht krijgen in succesvolle implementaties van vormen van differentiatie en flexibele leerwegen in het gewoon basis- en secundair onderwijs.

Actie 33	Oplevering van de resultaten van het onderzoek naar flexibele leerwegen en beleidsmaatregelen afstemmen op de resultaten van het onderzoek.	KULeuven	September 2016
----------	---	----------	----------------

4.2.9 Het toekennen van kwalificaties

⁴⁰ Artikel 34Quater van het BVR 19/07/2002 organisatie voltijds secundair onderwijs

Het is belangrijk om jongeren in een leertraject tussentijds te kunnen kwalificeren voor de competenties die reeds verworven zijn, in het bijzonder voor jongeren in studierichtingen met arbeidsmarktfinaliteit. Deze kwalificering kan gebeuren onder de vorm van onderwijskwalificaties, beroepskwalificaties en/of deelkwalificaties. Deelkwalificaties verwijzen naar een zinvol (samenhangend) geheel van competenties. In leertrajecten situeren deze deelkwalificaties zich op het niveau van zinvolle afgeronde gehelen. Deelkwalificaties en beroepskwalificaties hebben een civiel effect onder de vorm van uitwisselbaarheid en vrijstellingen in leertrajecten en onder de vorm van inzetbaarheid op de arbeidsmarkt. We willen dat zoveel mogelijk jongeren het secundair onderwijs succesvol afronden met een onderwijskwalificatie. Hierbij houden we in het achterhoofd dat een beroepskwalificatie en een warme overdracht naar de arbeidsmarkt voor sommige jongeren meer aangewezen kan zijn.

Het valt te overwegen om daarnaast bewijzen van competenties te kunnen uitreiken. Deze bewijzen van competenties verwijzen niet naar zinvolle gehelen van competenties, maar naar losse, afzonderlijke competenties. Het civiel effect van deze bewijzen van competenties is beperkt. De meerwaarde van bewijzen van competenties ligt in het zichtbaar maken van competenties voor het individu in kwestie en hierdoor in het stimuleren om verworven competenties in te zetten in (vervolg)opleidingen of op de werkvloer.

Met de uitrol van de Vlaamse kwalificatiestructuur wordt tussentijdse kwalificering met civiel effect mogelijk gemaakt. De ontwikkeling van gemeenschappelijke modulaire trajecten ondersteunt bovendien de mogelijkheid tot tussentijdse kwalificering en het organiseren van flexibele leerwegen met automatische uitwisselbaarheid van modules. De Vlaamse overheid is daarnaast gestart met de ontwikkeling van EVC-standaarden, gebaseerd op de Vlaamse kwalificatiestructuur als wettelijk referentiekader. Deze EVC-standaarden ondersteunen de kwaliteit van EVC-assessment in het werkveld en verhogen hiermee het civiel effect van EVC. EVC-trajecten kunnen leiden tot bewijzen van competenties, deelkwalificaties of volledige kwalificaties.

Ook het attest verworven bekwaamheden is in het kader van het M-decreet hier van belang.

Actie 34	(Tussentijds) kwalificeren van verworven competenties van jongeren via kwalificaties, deelkwalificaties en bewijzen van competenties.	DOV, AKOV, WSE, onderwijsveld en sectoren	Lopende
----------	---	---	---------

4.2.10 Naar een betere afstemming onderwijs-arbeidsmarkt

Vooraf in het stelsel leren en werken is de kans op spijbelen en vroegtijdige uitval groot. Daarom moeten we dit stelsel (en het alternerend leren in het algemeen) versterken zodat het een volwaardige leerweg wordt en een positieve keuze voor de jongeren. Momenteel loopt er een evaluatie van het stelsel leren en werken. Het uiteindelijk doel is te komen tot

een versterking van dit systeem onder de vorm van Duaal Leren. De ambitie van de conceptnota “Duaal Leren. Een volwaardige kwalificerende leerweg” hierin is duidelijk: een geïntegreerd duaal stelsel van leren en werken, dat beleidsmatig en maatschappelijk als gelijkwaardig wordt beschouwd met alle andere vormen van secundair onderwijs en dat perspectief biedt voor jongeren én ondernemers. Het Duaal Leren wordt dus uitgebouwd als een volwaardige leerweg die tot doelstelling heeft te leiden naar een kwalificatie. Via Duaal Leren kunnen jongeren daarmee goed voorbereid doorstromen naar de arbeidsmarkt en hebben ze de kwalificaties waarmee ze kunnen doorstromen naar het hoger onderwijs (bv. HBO5 of professionele bachelor) en die ze verwerven door te werken

We verduidelijken de lat voor duaal leren en leggen ze hoger: de omschakeling van het huidig stelsel van leren en werken tot duaal leren impliceert dat er effectief wordt voorzien in arbeidsdeelname in het normaal economisch circuit voor de leerlingen, eventueel voorafgegaan door een traject voor die jongeren die al wel quasi arbeidsrijp zijn, maar nog net niet over de nodige arbeidsattitudes en vaardigheden beschikken.

Momenteel wordt er gewerkt aan de opstart van proefprojecten in het kader van duaal leren.

Actie 35	Het uitwerken en implementeren van een systeem van Duaal leren.	DOV ism. Beleidsdomein werk	2015-2017
----------	---	-----------------------------	-----------

Verder dient de aantrekkingskracht van de arbeidsmarkt te worden vermeld. Onderzoekers van het steunpunt Studie- en Schoolloopbanen relateren de daling van het cijfer VSV – die zich heeft ingezet vanaf het jaar 2008 – dan ook met de stijging van de (jeugd-)werkloosheid als gevolg van de economische crisis. In een recente studie van het steunpunt⁴¹ bleek dat de regionale schommelingen van de jeugdwerkloosheid negatief correleren met de regionale VSV cijfers. Vooral bij jongens is dit verband het sterkst. De tijdelijke daling van de jeugdwerkloosheid in 2011 is dan ook de waarschijnlijke oorzaak van de lichte stijging van het percentage VSV bij de jongens in 2011 (15,5%) in vergelijking tot 2010 (15,3%) (zie tabel 8.1 van het macro-rapport). Deze vaststelling is verontrustend: als de arbeidsmarkt opnieuw aantrekt is er het risico dat de dalende tendens van VSV stagneert of zelfs ombuigt naar een stijgende tendens. Dit heeft belangrijke beleidsmatige implicaties: het VSV beleid moet zich niet enkel richten op de afstotingsmechanismen er moet ook aandacht uitgaan naar de aantrekkingsmechanismen, bijvoorbeeld door een sensibilisering van de problematiek van de groenpluk. Samen met de sociale partners moet bekeken worden hoe hier op beleidsniveau aandacht voor kan zijn. Daarnaast is het ook belangrijk om jongeren te

⁴¹ Van Landeghem, G., De Fraine, B., Gielen, S., & Van Damme, J. (2015). *Vroege schoolverlaters en de aantrekkingskracht van de arbeidsmarkt. Inzicht uit regionale veranderingen voor en na de crisis van 2008*. Nog niet vrijgegeven rapport.

sensibiliseren en hen er op te wijzen dat op lange termijn de voordelen van het behalen van een kwalificatie opwegen tegen de voordelen van een eigen inkomen op korte termijn. De schoolverlatersstudie van VDAB kan hierbij als tool gebruikt worden.

Actie 36	Sensibiliseren van jongeren over het belang van een diploma secundair onderwijs.	Klasse, DOV, sociale partners	2015
----------	--	-------------------------------	------

Actie 37	Samen met de sociale partners nagaan hoe de werkgevers mee de verantwoordelijkheid nemen om onze jongeren tot aan de eindmeet te brengen.	DOV en Sociale partners	2015
----------	---	-------------------------	------

4.2.11 Luxeverzuim

Luxeverzuim wordt dikwijls niet als echt spijbelen beschouwd en wordt in spijbelonderzoek vaak buiten beschouwing gelaten. Het recente Vlaamse onderzoek naar de profielen van spijbelaars⁴² toont echter aan dat luxeverzuim tegenover de drie spijbeltypes die zij in hun onderzoek onderscheiden, geen losstaand fenomeen is. Zo bevestigen Keppens en Spruyt dat bijna de helft van de spijbelaars reeds gespijbeld heeft net voor of na een schoolvakantie. In 11% van het oudergemotiveerd spijbelen wordt bovendien rechtstreeks gewezen naar op reis gaan. Ten tweede tonen de analyses dat luxeverzuim sterk samenhangt met andere spijbelvormen. De analyses suggereren dat het stilzwijgend toelaten van luxeverzuim tot normvervaging met betrekking tot andere vormen van spijbelen kan leiden. In dit alles spelen dus ouders en scholen een belangrijke rol. Scholen moeten door hun goede nauwgezette registratie en opvolging dit soort van spijbelen opmerken en de ouders aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Het is belangrijk dat scholen ouders sensibiliseren over de gevolgen van luxeverzuim. Dit alles kadert binnen een gedragen zorgbeleid op schoolniveau dat spijbelaars en signalen van spijbelen kort op de bal opvolgt.

De school heeft per schooljaar 30 dagen⁴³ om haar examens en deliberatie te organiseren. Ze moet ouders en leerlingen duidelijk informeren over de activiteiten tijdens deze dagen

⁴² Keppens, G., Spruyt, B., Roggemans, L. & Van Droogenbroeck, F. (2014). Van occasionele tot reguliere spijbelaar: een onderzoek naar het profiel van spijbelaars en de invloed van school en omgeving op spijbelen. Brussel. Vrije Universiteit Brussel, Onderzoeksgroep TOR.

⁴³ Art. 5, §2. Het schoolbestuur kan beslissen dat op de dagen waarop de evaluatie wordt georganiseerd, de leerling, na akkoord van de betrokken personen, alleen tijdens zijn examens of proeven of tijdens zijn evaluatiegesprekken op school aanwezig hoeft te zijn. Als de betrokken personen daar niet mee akkoord gaan, voorziet de school in opvang. Het schoolbestuur bepaalt, na overleg met de schoolraad, de inhoudelijke invulling van de opvang.

waar de leerlingen verplicht aan moeten deelnemen. Voor de invulling van deze dagen is de school vrij. Er zijn mogelijks inspirerende praktijkvoorbeelden waarbij scholen samenwerken met lokale actoren om de tijd die de leerkrachten nodig hebben om te delibereren, zinvol in te vullen voor de leerlingen.

Actie 38	Scholen volgen luxeverzuim op, sensibiliseren ouders hieromtrent en spreken ouders actief aan op hun verantwoordelijkheid.	Scholen BaO & SO	Sept. 2015
----------	--	------------------	------------

Verder werd beslist om het verplichte doktersattest bij afwezigheid wegens ziekte tijdens de week voorafgaand aan een vakantie en de week volgend als maatregel tegen luxeverzuim uit te de regelgeving schrappen. Met deze maatregelen worden teveel leerlingen en ouders zonder reden geïsoleerd.

Actie 39	Regelgeving omtrent medische attest tijdens de week voorafgaand aan een vakantie en de week volgend als maatregel tegen luxeverzuim uit te de regelgeving schrappen.	DOV	Sept. 2015
----------	--	-----	------------

4.3 Interventie

Interventie maatregelen richten zich voornamelijk naar die leerlingen, ouders en /scholen waar het risico op vroegtijdig schoolverlaten hoog: jongeren die spijbelen of jongeren@risk.

4.3.1 De rol van de school

Afwezigheden die de leerling en/of de ouders niet kunnen wettigen, worden op school geregistreerd als 'problematische afwezigheden'. De school spreekt in dergelijke gevallen de leerling aan op zijn afwezigheid, brengt de ouders op de hoogte en probeert samen met de leerling en de ouders een oplossing te zoeken. Het is belangrijk dat er kort op de bal wordt gespeeld. Scholen moeten vanaf de 1^e B-code (met andere woorden vanaf de eerste halve dag ongewettigde afwezigheid) deze opvolging/begeleiding opstarten. Waar de school tot nu vanaf 10 B-codes het CLB moest inschakelen, brengen we dit terug naar 5 B-codes. In verontrustende situaties verwachten we dat de school dit direct opneemt met het CLB. Dit ontslaat de school echter niet om zelf alles in het werk te blijven zetten om de jongeren terug naar de school te laten komen. We verwachten dat de school dan, samen met het CLB, deze inspanningen levert. Dit is een inspanningsverbintenis voor de scholen: de verificatie gaat na of er inspanningen zijn geleverd om de leerling terug naar school te laten komen. Als de school kan aantonen dat er inspanningen zijn geleverd, verliest de school haar middelen voor deze leerling niet. Als ze dit niet kan aantonen, kan de verificatie de financiering voor deze leerling schrappen. Naar ouders en jongeren toe moet het duidelijk dat dit absoluut niet betekent dat een leerling 'recht' heeft op 5 halve spijbeldagen.

In het gedragen zorgbeleid van de school wordt duidelijk welke acties de school voorziet om aanklappend werken mogelijk te maken en wie welke rol en verantwoordelijkheid op zich neemt binnen het schoolteam en het CLB.

Actie 40	Scholen spelen kort op de bal en werken op die manier aanklappend wanneer een leerling spijbelt. Hiervoor maken ze goede samenwerkingsafspraken met het CLB.	Scholen BaO & SO CLB	Lopende
----------	--	----------------------------	---------

4.3.2 De rol van het CLB

In dit alles is een belangrijke rol weggelegd voor de CLB's. Zij ondersteunen de scholen bij het uitwerken van een interveniërend beleid inzake spijbelen en jongeren@risk. CLB's volgen zelf spijbelaars op en dit ten laatste vanaf 5 halve dagen problematische afwezigheid.

Actie 41	Het CLB ondersteunt de school bij het uitwerken van een aanklappend beleid en volgt spijbelaars mee op ten laatste vanaf vijf halve dagen.	CLB	Lopende
----------	--	-----	---------

4.3.3 De rol van de pedagogische begeleidingsdiensten

De pedagogisch begeleidingsdiensten voorzien in hun aanbod nascholing en begeleiding omtrent het opstellen van een beleid inzake spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten. Ook het uitwerken van een talenbeleid ondersteunen ze.

Actie 42	De PBD's werken een aanbod uit om scholen te ondersteunen in het uitwerken van een beleid omtrent spijbelen, vroegtijdig schoolverlaten en taal.	PBD	2015
----------	--	-----	------

De Vlaamse overheid zal via de jaarlijkse rapporten (cijfers VSV, spijbelen, definitieve uitsluiting op schoolniveau) knipperlichten aanduiden en hierover in overleg gaan met de PBD's om te bekijken hoe en welke scholen zij verplicht moeten ondersteunen.

Actie 43	Op basis van de cijfers op schoolniveau, bekijken welke acties de PBD's zullen opzetten om scholen verplicht te ondersteunen.	DOV en PBD's	Lopende
----------	---	-----------------	---------

4.3.4 Jongeren@risk

Om de huidige gekende knelpunten binnen de bestaande trajecten op de grens tussen onderwijs en welzijn (time-out, persoonlijke ontwikkelingstrajecten en voortrajecten) weg te werken (zie 1.3.2.), zal het huidige aanbod hervormd worden.

Deze hervorming is eveneens in lijn met de doelstellingen binnen de conceptnota “Duaal Leren. Een volwaardige kwalificerende leerweg”, waarbij men een opwaardering van o.a. het huidige stelsel leren en werken nastreeft door duidelijk de kaart te trekken van een arbeidsdeelname. Daaruit volgend dienen jongeren die momenteel zijn ingeschaald binnen POT of voortraject een aangepast traject te krijgen waarbij een latere doorstroom naar duaal leren of voltijds onderwijs nog steeds het uitgangspunt is.

We willen komen tot trajecten die meer flexibel en op maat gericht zijn, waarbij er voldoende aandacht blijft voor de welzijnsbehoefte van de jongere, maar ook voor het behouden of versterken van de band met de school en gericht op (zo snel mogelijke) re-integratie in het onderwijs. Deze trajecten dienen leerlingen en school te versterken zodat onderwijs binnen het reguliere circuit (gewoon en buitengewoon onderwijs) opnieuw mogelijk wordt/mogelijk blijft. Het aanbod kan zich preventief naar een heel schoolteam richten (voor het versterken van de scholen in hun aanpak van deze doelgroep) en/of naar een leerling en zijn/haar omgeving bij wie er een verhoogd risico is op schooluitval . Daarnaast kan het ook curatief ingezet worden ten aanzien van een individuele leerling die afgehaakt heeft op school en bij wie ongekwalificeerde uitstroom dreigt en/of ten aanzien van een schoolteam/een leerkracht om hen te ondersteunen bij het herstellen van de band tussen de school en de leerling en de re-integratie van de leerling opnieuw mogelijk te maken. Het aanbod kan zich zowel binnen de school afspelen, als op een andere locatie georganiseerd worden (ook combinaties van beide zijn mogelijk). Bij elke keuze moet men evenwel aandacht hebben voor het subsidiariteitsprincipe.

Deze onderwijs-welzijnstrajecten worden breed opengesteld voor het secundair onderwijs en blijven dus niet beperkt tot jongeren die instappen in een bepaalde leerweg, zoals nu het geval is voor de voortrajecten en de POT's. Zolang de hervorming niet definitief is, blijven alle trajecten in hun huidige formule bestaan.

Actie 44	Hervorming van het bestaande time-outsysteem naar een meer flexibel systeem van onderwijs-welzijnstrajecten.	DOV en Agentschap Jongerenwelzijn	Sept. 2016
----------	--	-----------------------------------	------------

Actie 45	Inkanteling van de bestaande POT's en voortrajecten in het nieuwe flexibele systeem van onderwijs-welzijnstrajecten.	DOV	Sept. 2017
----------	--	-----	------------

Een flexibel en gedifferentieerd systeem wordt op regionaal niveau vorm gegeven in een afgestemd hulpprogramma⁴⁴. Dit hulpprogramma omvat een aantal minimale taken: een casusoverleg, aandacht voor afgestemde dispatching en regie en een gedifferentieerd aanbod van gerichte interventies. Deze interventies integreren het bestaande aanbod op een flexibele manier, maar kan ook aangevuld worden door herstelgerichte interventies en contextgerichte begeleiding. Gelet op de afstemming met de jeugdhulp responsabiliseren we hier alle betrokken sectoren. We creëren hiervoor geen nieuwe structuren en leggen een initiatiefnemende en organisatorische opdracht bij de Intersectorale Regionale Overlegplatforma binnen de integrale jeugdhulp.

De CLB's hun functie als regisseur van een aanbod op maat van de betrokken jongere wordt door deze flexibilisering en meer op maat gerichte trajecten extra belangrijk. Daarom dienen ze regionaal, over de centra heen en samen met actoren binnen de jeugdhulp, een casusoverleg binnen het hulpprogramma leerrecht te organiseren. De netwerken leerrecht dienen de CLB's hierin te ondersteunen⁴⁵.

Wanneer een jongere binnen de regio dreigt uit te vallen/uitgevallen is, dan neemt CLB initiatief tot een casusoverleg. Hierbinnen bespreekt men met de actoren onderwijs-welzijn de vastgelopen dossiers (op casusniveau), cfr. cliëntoverleg zoals gekend via decreet integrale jeugdhulp. Het casusoverleg:

- bekijkt welke mogelijkheden er binnen de regio zijn voor die jongere;
- organiseert indien nodig een rondetafel voor de jongere met alle betrokkenen en de jongere; tijdens deze rondetafel wordt er samen gekeken wat deze jongere nodig heeft om opnieuw te kunnen aansluiten bij het reguliere onderwijs;
- tekent indien nodig een begeleidingstraject uit voor de jongere om een re-integratie mogelijk te maken en hem vervolgens ook toe te leiden naar het juiste traject; het casusoverleg volgt het traject mee op;

Actie 46	CLB's nemen wanneer een jongere dreigt uit te vallen of uitgevallen is, initiatief tot een casusoverleg.	CLB's	December 2015
----------	--	-------	---------------

⁴⁴ Hulpprogramma wordt in het Decreet betreffende Integrale Jeugdhulp van 2013 als volgt gedefinieerd: een voorzieningenoverstijgend en gecoördineerd geheel van jeugd- hulpverlening dat bestaat uit een combinatie van modules, afgestemd op de hulpvraag, die al dan niet gelijktijdig ingezet worden met de focus op een specifieke doelgroep of problematiek.

De Vlaamse Regering kan voor bepaalde specifieke doelgroepen of problematieken hulpprogramma's vastleggen en de toegankelijkheid van de modules in het hulpprogramma bepalen.

⁴⁵ In de reeds bestaande netwerken zoals netwerk leerrecht Leuven, Brussel-Halle-Vilvoorde, Limburg en Centraal meldpunt Antwerpen gebeurt dit vandaag net-overstijgend.

Een laatste element van interventie is het werken aan een verbindend schoolklimaat. Vlaanderen heeft een rijke traditie op het vlak van herstelgericht werken. De alzo ontwikkelde expertise kan, onder verschillende vormen (bemiddeling, herstelgericht werken op school, alternatieve afhandeling, herstelgericht groepsoverleg,...) op diverse niveaus en voor een veelheid aan problematieken (pesten, klasproblematiek rond uitsluiting, ...) worden ingezet. Het aanbod van de diensten herstelgerichte afhandeling binnen Jongerenwelzijn kan zo ook perfect ingezet worden als een interventie binnen een hulpprogramma leerrecht,...

Actie 47	Werken aan een verbindend schoolklimaat; herstelgericht werken als interventie opnemen binnen een hulpprogramma leerrecht.	AG jongerenwelzijn, diensten HCA	Vanaf 2016
----------	--	----------------------------------	------------

4.3.5 Responsabiliseren ouders

Ouders hebben een belangrijke verantwoordelijkheid om hun kinderen naar school te laten gaan. Wanneer, ondanks alle inspanningen op het vlak van sensibilisering en informering, de ouder deze verantwoordelijkheid toch onvoldoende opneemt, is een meer sanctionerende maatregel aangewezen. Dit geldt zeker voor ouders van kinderen in het basisonderwijs.

Momenteel kan de schooltoelage worden teruggevorderd bij leerlingen die een schooltoelage krijgen en die twee schooljaren op rij 30 halve dagen of meer problematisch afwezig zijn. Lokale besturen hebben reeds sinds 2001 de mogelijkheid om administratieve sancties op te leggen rond de prioriteiten die ze zelf bepalen. Ook via de leerplichtwet is de mogelijkheid opgenomen om via de politierechtbank ouders een boete te geven. In overleg met politie en parket onderzoeken we hoe deze maatregel vandaag wordt toegepast. We overleggen ook welke andere mogelijke ingrepen zij hiertoe naar voor schuiven. In het overleg met de parketmagistraten, of via onze vertegenwoordiging in het college van procureur-generaals en op de IMC Veiligheids- en Handhavingsbeleid bespreken we dit met de justitiële actoren. Eventuele Vlaamse voorstellen kunnen daar dan besproken worden.

Actie 48	In overleg met Politie en Parket onderzoeken hoe de in de leerplichtwet ingeschreven sanctie vandaag wordt toegepast en hoe deze mogelijks kan versterkt worden.	Schooljaar 2015-2016
----------	--	----------------------

4.4 Compensatie

De Examencommissie onderzoekt hoe zij haar kandidaten beter kan informeren over bestaande flexibele leerwegen die naar een diploma secundair onderwijs leiden. Daarvoor ontwikkelde de commissie een online reflectietool die kandidaten informeert over flexibele leerwegen die voor hen mogelijk zijn en meer of minder aansluiten bij hun voorkeuren. Het is de bedoeling kandidaten bewust te maken van alternatieven die misschien ook

aangewezen zijn naast de Examencommissie of waarvan de combinatie met de Examencommissie nieuwe perspectieven opent. Het is echter niet de bedoeling om kandidaten te sturen of ze (nadien) individueel te begeleiden bij hun keuze.

Er zal onderzocht worden via welke kanalen deze reflectietool best allemaal wordt aangeboden. Hierbij denken we in de eerste plaats aan de Onderwijskiezer maar ook aan de website die we zelf zullen ontwikkelen (zie actie 30).

Actie 49	Finaliseren van de reflectietool voor jongeren om hen beter te informeren over alle bestaande flexibele leerwegen + bekend maken van het instrument.	AKOV	Schooljaar 2015-2016
----------	--	------	----------------------

Het volwassenenonderwijs kan een van de opties zijn voor jongeren die vroegtijdig de school verlaten maar alsnog een onderwijskwalificatie willen behalen. Het volwassenenonderwijs is inmiddels volledig gemodulariseerd. Zo kunnen niet-leerplichtige cursisten er, afhankelijk van de eigen mogelijkheden, via het tweedekansonderwijs (TKO) alsnog een diploma secundair onderwijs behalen, ofwel in het algemeen secundair onderwijs (ASO), ofwel via de combinatie van een diplomagerichte beroepsopleiding en de aanvullende algemene vorming.

Eén specifieke vorm van tweedekansonderwijs zijn de Onderwijskwalificerende Opleidingstrajecten (OKOT). Dit zijn onderwijskwalificerende opleidingstrajecten voor niet-leerplichtigen die in een traject naar duurzame tewerkstelling, zowel een beroepskwalificatie als een onderwijskwalificatie willen verwerven. OKOT richten zich op verschillende onderwijsniveaus, waaronder het tweedekansonderwijs. De invalshoek voor deze trajecten is het knelpunt op de arbeidsmarkt. In de OKOT in TKO organiseert onderwijs ofwel het volledige onderwijskwalificerende opleidingstraject, ofwel een deel van het traject. In het laatste geval bieden CVO's de aanvullende algemene vorming en minstens één module van de beroepsopleiding, één of meerdere arbeidsmarktactoren organiseren de overige modules van het traject aan. De OKOT in samenwerking met VDAB zijn trajecten voor niet-werkende werkzoekenden die tot doel hebben hen de competenties (uit zowel onderwijs- als beroepskwalificatie) te laten verwerven die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van een knelpuntberoep. In deze trajecten financiert VDAB de kosten voor de cursist (inschrijvingsgeld, gebruikskosten, ev. transport- en/of kinderopvangkosten).

Actie 50	Op Vlaams niveau stimuleert en ondersteunt de beleidsdomein-overschrijdende begeleidingscommissie OKOT, onder coördinatie van het Departement Onderwijs en Vorming, het samenwerken in Onderwijskwalificerende Opleidingstrajecten (OKOT).	DOV en VDAB	Schooljaar 2015-2016
----------	--	-------------	----------------------

Het is al jaren een Europese aanbeveling dat er dienstverlening uitgebouwd dient te worden om laaggeschoolde volwassenen toe te leiden naar een geschikt opleidingsaanbod (zowel in kader van basiscompetenties als (onderwijs)kwalificaties in functie van werk). In Vlaanderen zal een dergelijke dienstverlening leeradvies en -oriëntering/begeleiding uitgetest worden via een Erasmus + Goal (Guidance and orientation for adult learners) in de Provincie West-Vlaanderen en de Stap in Gent. In de provincie West-Vlaanderen zal gebruikt gemaakt worden van de reeds opgebouwde expertise van de leerwinkel. In Gent zal het de dienstverlening uitgetest worden vanuit de expertise van de Stap Gent (Word Wijs) die nu reeds focust op ongekwalificeerde schoolverlaters. Er zal hierbij nauw samengewerkt worden met CLB's en tegelijkertijd zal in het experiment gezocht worden naar relevante samenwerkingsverbanden en -structuur om deze ongekwalificeerde schoolverlaters te bereiken en te begeleiden.

Het project focust op beleidsexperimenten in zes regio's/landen (Vlaanderen, Nederland, Slovenië, Litouwen, IJsland, Tsjechië) om modellen te ontwikkelen en uit te testen voor leeradvies en -oriëntering aan laaggeschoolde volwassenen.

De projectduur is 3 jaar en het project is gestart op 1 februari 2015. Er zijn 3 projectfasen:

- Voorbereidende fase (8 maanden): desk study en vooronderzoek (in kaart brengen welke dienstverlening er bestaat rond leeradvies en begeleiding aan laaggeschoolden in alle partnerlanden, contextfactoren in kaart brengen, geschikte modellen voor dienstverlening ontwikkelen per land (*Februari 2015-September 2015*))
- Uitvoering experimenten (19 maanden): dienstverlening uitvoeren met partnerorganisaties in verschillende landen (leeradvies en oriëntering, samenwerkingsstructuren uittesten met relevante stakeholders, tools ontwikkelen,... (*Oktober 2015-april 2017*))
- Evaluatie en disseminatie (9 maanden): vergelijkend internationaal onderzoek (van de beleidsexperimenten) (*april 2017-januari 2018*)

Het project biedt de mogelijkheid om in 2 contexten (landelijk en stedelijk) met verschillende doelgroepen (bredere groep laaggeschoolde volwassenen in landelijke context en ongekwalificeerde schoolverlaters in stedelijke context) uit te testen of en hoe leeradvies en -oriëntering/begeleiding ingebed kan worden in bestaande structuren (provinciaal en stedelijk) en in de toekomst verder uitgerold zou kunnen worden.

Bovendien zal de evaluatie van het project informatie opleveren voor toekomstige beleidsontwikkeling voor leeradvies en -oriëntering voor volwassenen (evidence-informed policy). In het project kunnen ook verschillende samenwerkingsverbanden uitgetest worden om optimaal de doelgroepen te bereiken (CLB, OCMW's, werkwinkels, Huizen van het Nederlands,...).

Actie 51	Opstart project Erasmus + GOAL (Guidance and Orientation for Adult Learners) en opvolging van de resultaten van deze projecten.	Provincie West-Vlaanderen en de Stap in Gent	Opgestart februari 2015
----------	---	--	-------------------------

Dit geïntegreerde actieplan bevat vele doelstellingen, bij vele actoren, over meerdere beleidsdomeinen. Om de uitrol hiervan te ondersteunen, stellen we een Vlaamse spijbelambtenaar aan.

Deze neemt de verantwoordelijkheid op om zowel het preventieve luik, als het sneller optreden mee uit te werken én te faciliteren: stimuleren van kennisdeling, actief overbrengen van inzichten, aanpakken van (structurele) problemen, samenbrengen van partijen, ... zijn voorbeelden van kerntaken. Hij is zoveel mogelijk op het terrein aanwezig om concreet binnen netwerken, scholen, ... mogelijke problemen mee te deblokken of innovatieve aanpak te stimuleren.

Hij bewaakt de implementatie van het plan. Hierbij wordt hij ondersteund door een taskforce met daarin de bestaande regionale spijbelambtenaren en mogelijke andere experts.

Ook neemt hij de taak op om de nog op te starten onderzoeken te lanceren en de openstaande vragen aan te pakken.

Hij waakt er ook over dat er één visie komt rond het sneller optreden: zowel bij problematisch spijbelgedrag als bij het waar nodig sanctionerend optreden naar zowel de ouder als de leerling toe.

De Vlaamse spijbelambtenaar rapporteert jaarlijks over de voortgang van de uitvoering van dit plan.

Actie 52	Aanstellen van een Vlaamse Spijbelambtenaar die instaat voor het begeleiden, opvolgen en evalueren van de implementatie van het actieplan 'Samen tegen schooluitval'	DOV	2015 - 2016
----------	--	-----	-------------

5 Overzicht

Actieplan		
Monitoring en identificatie		
Actie 1	Jaarlijkse update van de Vlaamse cijfers	
	VSV	Lopend
	Spijbelen en definitieve uitsluiting	2016
	NEET	2016
Actie 2	Jaarlijkse update cijfers voor de steden en gemeenten	
	VSV	Lopend
	Spijbelen en definitieve uitsluiting	2016
Actie 3	Jaarlijkse update van de cijfers op schoolniveau	
	VSV	Lopend
	Spijbelen en definitieve uitsluiting	2016
Actie 4	Jaarlijkse update van de cijfers op schoolniveau voor de betrokken lokale partners	
	VSV	Sept. 2016
	Spijbelen en definitieve uitsluiting	2016
	De leerlingenstroom tussen scholen binnen een lokale context jaarlijks in kaart brengen en ter beschikking stellen aan de lokale actoren	2017
Actie 5	Identificeren welke VSV'ers in een kwalificerend traject zitten en via welke kanalen zij alsnog een kwalificatie behalen buiten het secundair onderwijs	2017
Actie 6	Databanken tussen onderwijs en werk koppelen om zo een beter zicht te krijgen op de NEET-jongeren om hen verder te kunnen activeren/begeleiden naar opleiding of werk.	Vorbereiding start vanaf najaar 2015
Actie 7	Vereenvoudiging registratiesysteem van de afwezigheidscodes	Start 2015
Actie 8	Melding problematische afwezigheid aan AgODi vanaf 15 B-codes	2015
Coördinatie		
Actie 9	IROJ uitbreiden met de noodzakelijke actoren vanuit werk.	Start 2016
	Het IROJ maakt regionale afspraken omtrent het initiëren van én de samenwerking met de lokale netwerken leerrecht, het voorzien van een eerste interventie en het aanbod van flexibele trajecten	
Actie 10	Opzetten van lokale netwerken leerrecht	2016
Actie 11	Aanreiken van een ontwerp van lokaal afsprakenkader als instrument voor de netwerken leerrecht	Juni 2015
Actie 12	Deelnemen aan het overleg in Brussel om de strijd tegen schoolverzuim en VSV aan te gaan.	2015
Actie 13	Afspraken maken met VDAB omtrent het activeringsbeleid – zowel lokaal als op Vlaams niveau	September 2015

	- voor vroegtijdige schoolverlaters die niet actief zijn op de arbeidsmarkt/geen opleiding volgen.	
Actie 14	Overleg tussen Onderwijs en Integratie&Inburgering om de uitrol van de beleidsnota uit te werken. Voor het aanbod voor de 16- tot 18jarige nieuwkomers gebeurt dit op basis van de evaluatie van de proefprojecten in het kader van AMIF en de resultaten van het OBPWO-onderzoek OKANS.	September 2015
Actie 15	Opleveren van nieuwe duidelijke krachtlijnen voor de aanpak van de spijbelproblematiek.	2015
Actie 16	Afsluiten nieuw samenwerkingsprotocol AgODi – parketten om sneller ingrijpen mogelijk te maken.	2015
Actie 17	Vertaling van centrale krachtlijnen op lokaal niveau	2015
Preventie		
Actie 18	Inzetten op het verhogen van kleuterparticipatie – opleveren eindrapport kleuterparticipatie	Lopend/April 2016
Actie 19	Scholen zetten in op preventieve acties door het welbevinden en betrokkenheid van de leerlingen en ouderbetrokkenheid permanent te bewaken/verhogen	Lopende
Actie 20	In het kader van de versterking van de lerarenopleiding samen met de lerarenopleiders bekijken hoe het curriculum kan aangepast worden (kleuterparticipatie, talenbeleid, differentiatie, overgang lager en secundair onderwijs, studie- en beroepskeuzebegeleiding, overdracht onderwijs-arbeidsmarkt ...)	2015
Actie 21	Verder bouwen aan een versterking van het talenbeleid in het onderwijs en volgen de recent ingevoerde vernieuwingen met betrekking tot de kennis van het Nederlands als onderwijstaal (de taalscreening, het taaltraject, het taalbad en extra taallessen) op. Via onderzoek inzicht verkrijgen in de samenhang tussen het gevoerde talenbeleid en het spijbelgedrag van de leerling. Dit kan dan een basis zijn om deze maatregelen te evalueren.	Lopende / Najaar 2016 (onderzoek)
Actie 22	Opvolgen en verspreiden van praktijkvoorbeelden met betrekking tot differentiatie, competentieontwikkeling voor leerkrachten en schoolteams en de manier waarop scholen hun leerlingen voorbereiden op de overgang van lager naar secundair onderwijs	Lopende
Actie 23	Scholen werken in hun zorgbeleid concrete acties uit om spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen	Lopende
Actie 24	Arbeidsmarktinformatie en informatie over mogelijkheden om verder te studeren geven aan leerkrachten, CLB-medewerkers en leerlingen +	Lopende

	inbrengen van het instrument 'MijnLoopbaan' in de klaspraktijk	
Actie 25	Uitwerken van een beleidsdomeinoverschrijdend plan van aanpak inzake pesten	Lopende
Actie 26	Inzetten op peer mediation om pesten tegen te gaan	Lopende
Actie 27	De inspectie gaat de kwaliteit van het zorg- en talen beleid van de scholen na en heeft hierbij o.a. aandacht voor spijbelen, zittenblijven en vroegtijdig schoolverlaten. Indien op dit vlak tekortkomingen worden vastgesteld zal zij hierover rapporteren in het doorlichtingsverslag	2015
Actie 28	Welzijn werkt aan een betere toeleiding van ouders naar opvoedingsondersteuning binnen de huizen van het Kind en rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp	2015
Actie 29	Rol en taak van de ouderkoepelverenigingen inzake spijbelen, pesten, vroegtijdig schoolverlaten en luxeversuim uitklaren bij het uitwerken van de nieuwe beheersovereenkomst.	2015
Actie 30	Lanceren van de website	2016
Actie 31	Communicatie omtrent vroegtijdig schoolverlaten, spijbelen en luxeversuim opgezet	Lopende
Actie 32	Duidelijke afspraken maken met de PBD's over hoe zij de scholen kunnen ondersteunen bij het uittekenen van flexibele leerwegen evenals het gebruik van zittenblijven en herexamens.	2015
Actie 33	Oplevering van de resultaten van het onderzoek naar flexibele leerwegen en beleidsmaatregelen afstemmen op de resultaten van het onderzoek	September 2016
Actie 34	(Tussentijds) kwalificeren van verworven competenties van jongeren via kwalificaties, deelkwalificaties en bewijzen van competenties	Lopende
Actie 35	Het uitwerken en implementeren van een systeem van Duaal leren	2015-2017
Actie 36	Sensibiliseren van jongeren over het belang van een diploma secundair onderwijs	2015
Actie 37	Samen met de sociale partners nagaan hoe de werkgevers mee de verantwoordelijkheid nemen om onze jongeren tot aan de eindmeet te brengen	2015
Actie 38	Scholen volgen luxeversuim op, sensibiliseren ouders hieromtrent en spreken ouders actief aan op hun verantwoordelijkheid.	September 2015
Actie 39	Regelgeving omtrent medisch attest tijdens de week voorafgaand aan een vakantie en de week volgend als maatregel tegen luxeversuim uit de regelgeving schrappen	September 2015
Interventie		
Actie 40	Scholen spelen kort op de bal en werken op die manier aanklampend wanneer een leerling spijbelt. Hiervoor maken ze goede samenwerkingsafspraken met het CLB	Lopende

Actie 41	Het CLB ondersteunt de school bij het uitwerken van een aanklappend beleid en volgt spijbelaars mee op ten laatste vanaf vijf halve dagen	Lopende
Actie 42	De PBD's werken een aanbod uit om scholen te ondersteunen in het uitwerken van een beleid omtrent spijbelen, vroegtijdig schoolverlaten en taal	2015
Actie 43	Op basis van de cijfers op schoolniveau, bekijken welke acties de PBD's zullen opzetten om scholen verplicht te ondersteunen.	Lopende
Actie 44	Hervorming van het bestaande time-outsysteem naar een meer flexibel systeem van onderwijs-welzijnstrajecten	September 2016
Actie 45	Inkanteling van de bestaande POT's en voortrajecten in het nieuwe flexibele systeem van onderwijs-welzijnstrajecten	September 2017
Actie 46	CLB's nemen wanneer een jongere dreigt uit te vallen of uitgevallen is, initiatief tot een casusoverleg.	December 2015
Actie 47	Werken aan een verbindend schoolklimaat; herstelgericht werken als interventie binnen een hulpprogramma leerrecht	Vanaf 2016
Actie 48	In overleg met Politie en Parket onderzoeken hoe de in de leerplichtwet ingeschreven sanctie vandaag wordt toegepast en hoe deze mogelijks kan versterkt worden	Schooljaar 2015-2016
Compensatie		
Actie 49	Finaliseren van de reflectietool voor jongeren om hen beter te informeren over alle bestaande flexibele leerwegen + bekend maken van het instrument	Schooljaar 2015-2016
Actie 50	Op Vlaams niveau stimuleert en ondersteunt de beleidsdomein-overschrijdende begeleidingscommissie OKOT, onder coördinatie van het Departement Onderwijs en Vorming, het samenwerken in Onderwijskwalificerende Opleidingstrajecten (OKOT)	Schooljaar 2015-2016
Actie 51	Opstart project Erasmus + GOAL (Guidance and Orientation for Adult Learners) en opvolging van de resultaten van deze projecten	Opgestart februari 2015
Acties 52	Aanstellen van een Vlaamse Spijbelambtenaar die instaat voor het begeleiden, opvolgen en evalueren van de implementatie van dit actieplan 'Samen tegen schooluitval'	2015 - 2016

6. overzicht aanpak van spijbelen

Ouders en leerling als eerste verantwoordelijk

De verantwoordelijkheid van de ouders om hun kinderen naar school te sturen én de verantwoordelijkheid van de jongeren om zelf voor school te kiezen, is steeds ons vertrekpunt. Werken aan leerrecht betekent ook dat iedereen zich hiervan bewust is.

Verantwoordelijkheid school om aan verbindend schoolklimaat te werken.

Een goed preventief beleid inzake uitval begint in de klas en de school. Naast de ouders is de school ook verantwoordelijk voor de zorg voor leerlingen en dus ook voor het bestrijden en aanpakken van vroegtijdig schoolverlaten.

Scholen en schoolteams zijn verantwoordelijk voor een verbindend schoolklimaat. Een verbindend schoolklimaat is niet alleen bevorderend voor het welbevinden van leerlingen. Werken aan de arbeidsorganisatie maakt ook leraars en teams krachtiger en geeft meer zuurstof. Leraren vaardig maken in het omgaan met groepen, het lezen van signalen van leerlingen is hierbij essentieel. Scholen moeten alerte en gevatte reacties geven op signalen van leerlingen die zich op school niet goed voelen.

Sterk verband tussen spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten (VSV)

De oorzaken van VSV die er toe leiden dat jongeren zich niet meer verbonden voelen met de school: een moeilijke schoolloopbaan zoals schoolmoeheid, persoonlijke en familiale problemen, een verkeerde studiekeuze, zittenblijven, spijbelen, leer- en taalachterstand. Daarom spelen we kort op de bal. Slechts 21% van de leerlingen die problematisch spijbelen, slaagt in het jaar waarin het spijbelen is begonnen.

Hiertoe verstrengen we de definitie van problematisch spijbelen: we vinden spijbelen problematisch na 15 halve dagen – elke dag luxeverzuim tikt hierbij aan. Bij vaststelling van problematisch afwezigheid informeren scholen onmiddellijk bij ouders waarom hun kind een halve dag problematisch afwezig is. Na 5 halve dagen moet het CLB ingeschakeld worden; bij verontrusting onmiddellijk.

Aanpak

CLB kijkt de aanpak samen met school: kan deze leerling geholpen worden binnen het bestaande zorgbeleid, of moet er een meer intensief traject worden uitgetekend.

De verificatie verifieert of de school voldoende onderneemt om in verbinding te blijven met haarleerlingen.

Als nodig legt het CLB een link met netwerk leerrecht (of hulpverlening) en kijkt samen met de leerling en zijn ouders welke vorm van hulp de jongere het snelst weer kan doen aanpakken bij zijn onderwijsloopbaan.

Wat kan aanbod zijn?

- Time in of out
- Hulpprogramma spijbelen
- ...

Bij blijvend hardnekkig spijbelen zoeken naar 'sancties':

- Inschakelen jeugdhulp / parket/...
- Inhouden studietoelage

Wat is er nodig om dit beleid mogelijk te maken? Samenwerking met vele partners:

- Lokale politie en parketten (aanpassen afsprakenprotocol)
- Spijbelcijfers op Vlaams niveau, niveau van de steden en de gemeenten en op schoolniveau
- Opzet van lokale netwerken leerrecht. Zij brengen lokaal partners bij elkaar om preventief acties op te zetten met de scholen omtrent spijbelen. Deze acties worden opgenomen in een lokaal afsprakenkader waarin duidelijk wordt wie welke rol en verantwoordelijkheid op zich neemt in de aanval tegen schooluitval. CLB's nemen wanneer een jongere dreigt uit te vallen of uitgevallen is, initiatief tot een casusoverleg.
- Scholen werken in hun zorgbeleid concrete acties uit om spijbelen te voorkomen.
- De inspectie gaat de kwaliteit van het zorgbeleid van de scholen na en heeft hierbij o.a. aandacht voor spijbelen.
- Communicatie/sensibilisering omtrent spijbelen (via Klasse, website en ouderkoepelverenigingen).
- Rol van de scholen in het kader van luxeverzuim (scholen volgen luxeverzuim op, sensibiliseren ouders hieromtrent en spreken ouders actief aan op hun verantwoordelijkheid).
- Scholen spelen kort op de bal, treden snel op en werken op die manier aanklampend wanneer een leerling spijbelt. Hiervoor maken ze goede samenwerkingsafspraken met het CLB. Ze krijgen ondersteuning van CLB en PBD.

VOORSTEL VAN BESLISSING

Er wordt ingestemd met deze conceptnota en de aanpak en verdere werkwijze zoals hierboven voorgesteld. Deze beslissing houdt geen enkel financieel of budgettair engagement in.

Hilde CREVITS

**Viceminister-president
Minister van Onderwijs**

Jo VANDEURZEN

**Minister van Welzijn
Volksgezondheid en Gezin**

Philippe MUYTERS

**Minister van Werk, Economie,
Innovatie en Sport**